ĢENERĀLADVOKĀTA MELHIORA VATELĒ [*MELCHIOR WATHELET*]
SECINĀJUMI,
sniegti 2014. gada 20. novembrī [1]

Lieta C-170/13

Huawei Technologies Co. Ltd
pret
ZTE Corp.,
ZTE Deutschland GmbH

(Landgericht Düsseldorf (Vācija) lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu)

Konkurence — LESD 102. pants — Dominējošā stāvokļa ļaunprātīga izmantošana — Prasība sakarā ar pārkāpumu, ko iesniedzis tāda patenta, kurš ir nepieciešams standartizācijas organizācijas izstrādāta standarta īstenošanai, īpašnieks — Saistības izsniegt trešajām personām licences ar FRAND nosacījumiem (Fair, Reasonable and Non-Discriminatory terms), proti, ar taisnīgiem, saprātīgiem un nediskriminējošiem nosacījumiem

I – **Ievads**

1. Šis lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu, ko *Landgericht Düsseldorf* (Vācija) Tiesas kancelejā iesniedza 2013. gada 5. aprīlī, ir par LESD 102. panta interpretāciju.

2. Lietas centrā ir "standartizācijas organizācijas noteikts standarta īstenošanai nepieciešamais patents" (turpmāk tekstā – "standarta patents") un pirmo reizi Tiesai ir pienākums izvērtēt, vai un, ja atbilde ir apstiprinoša, ar kādiem nosacījumiem prasība sakarā ar pārkāpumu, kuru standarta patenta īpašnieks cēlis pret uzņēmumu, kurš ražo preces, izmantojot minēto standartu, ir dominējošā stāvokļa ļaunprātīga izmantošana.

3. Šī prasība tika celta saistībā ar strīdu starp *Huawei Technologies Co. Ltd*, (turpmāk tekstā – "*Huawei*"), starptautisku uzņēmumu, kas darbojas telekomunikāciju nozarē un kura juridiskā adrese ir Šeņdžeņā [*Shenzhen*] (Ķīna), un *ZTE Corp.*, kura juridiskā adrese ir Šeņdžeņā, kā arī *ZTE Deutschland GmbH*, (turpmāk tekstā – "*ZTE*"), kura juridiskā adrese ir Diseldorfā (Vācija), kas ietilpst arī starptautiskā uzņēmumu grupā, kas darbojas šajā pašā nozarē. Ar savu prasību sakarā ar pārkāpumu *Huawei* prasa pārtraukt pārkāpumu, sniegt norēķinus, atsaukt preci, kā arī atlīdzināt zaudējumus.

1 — Oriģinālvaloda – franču.

4. Prasība sakarā ar pārkāpumu attiecas uz Eiropas patentu, kas ir *Huawei* īpašumā un ir ierežistrēts ar Nr. EP 2 090 050 B 1 (turpmāk tekstā – "strīdīgais patents"). Vācijas Federatīvā Republika ir viena no līgumslēdzējām dalībvalstīm, uz kuru attiecas šis patents, kurš ir "nepieciešams" patents *Long Term Evolution* (*LTE*) standartam [2], ko izstrādājis Eiropas telekomunikāciju standartu institūts (*ETSI*) [3], kas nozīmē to, ka ikviens, kas izmanto *LTE* standartu, obligāti atsaucas uz šā patenta tehnisko instrukciju.

5. Strīdīgo patentu *ETSI* paziņoja *Huawei*, kas 2009. gada 4. martā, paziņoja *ETSI* savu apņemšanos izsniegt licences trešajām personām ar taisnīgiem, saprātīgiem un nediskriminējošiem nosacījumiem, ko parasti sauc par *FRAND* (*Fair, Reasonable and Non-Discriminatory*) (turpmāk tekstā – "*FRAND* nosacījumi") [4].

6. Pēc "neveiksmes" [5] sarunās par licences ar *FRAND* nosacījumiem noslēgšanu *Huawei* cēla iesniedzējtiesā prasību pret *ZTE* sakarā ar pārkāpumu, pieprasot pārkāpuma pārtraukšanu, norēķina sniegšanu, preces atsaukšanu, kā arī zaudējumu atlīdzināšanu. *ZTE* uzskata, ka šāda prasības par pārkāpumu celšana ir dominējošā stāvokļa ļaunprātīga izmantošana, jo tas ir gatavs vest sarunas par licenci.

7. Standarta patenta īpašnieka, kurš ir apņēmies izsniegt licences trešajām personām ar *FRAND* nosacījumiem, uzvedība ir izraisījusi lielu skaitu prasību vairāku dalībvalstu un trešo valstu tiesās. Šīs daudzskaitlīgās prasības, kas balstās ne tikai konkurences tiesībās, bet arī civiltiesībās ir radījušas daudzskaitlīgus juridiskus risinājumus un tādējādi ievērojamu nenoteiktību par standarta patenta īpašnieka un uzņēmumu, kas, piemērojot Eiropas standartizācijas organizācijas izstrādātu standartu, izmanto standarta patenta tehnisko instrukciju, noteiktas rīcības likumību.

8. Ņemot vērā iesniedzējtiesas uzdotos jautājumus, es šajos secinājumos aprobežošos vienīgi ar konkurences tiesībām un, it īpaši, ar jautājumu par dominējošā stāvokļa ļaunprātīgu izmantošanu.

9. Tas tomēr nenozīmē, ka problēmjautājumu pamatlietā, kura cēloņi, manuprāt, galvenokārt ir meklējami pašā neskaidrajā *FRAND* nosacījumu jēdzienā un saturā, nevarētu pienācīgi vai vēl labāk atrisināt, izmantojot nevis konkurences tiesības, bet citas tiesību jomas vai mehānismus.

10. Šajā ziņā ir jāatzīmē, ka apņemšanās izsniegt licences ar *FRAND* nosacījumiem nav līdzvērtīga licencei ar *FRAND* nosacījumiem, nedz arī sniedz jebkādas norādes par *FRAND* nosacījumiem, par kuriem, principā, ir jāvienojas lietas dalībniekiem.

11. Tā kā *FRAND* licences nosacījumi atrodas vienīgi lietas dalībnieku un, attiecīgā gadījumā, civillietu tiesas vai šķīrējtiesas kompetencē, ir acīmredzami, ka attiecīgo personu neieinteresētību vai sarunu pārtraukšanu šajā nozarē varētu, vismaz daļēji, novērst vai vismaz mazināt, ja standartizācijas organizācijas noteiktu minimālas prasības vai izveidotu sistēmu vai "labas prakses kodeksu" sarunu vešanai par *FRAND* licences nosacījumiem. Tā kā tādu nav, tad prasības celšanu par pārkāpuma pārtraukšanu, kā arī noteikumus par dominējošā stāvokļa ļaunprātīgu izmantošanu, kuriem būtu jākalpo kā galējam risinājumam, standarta patenta īpašnieks vai uzņēmums, kurš lieto standartu un šā standarta patenta tehnisko instrukciju, izmanto kā kaulēšanās vai spiediena izdarīšanas līdzekli.

2 — Saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes 2012. gada 25. oktobra Regulas Nr. 1025/2012 (ES) par Eiropas standartizāciju, ar ko groza Padomes Direktīvas 89/686/EEK un 93/15/EEK un Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 94/9/EK, 94/25/EK, 95/16/EK, 97/23/EK, 98/34/EK, 2004/22/EK, 2007/23/EK, 2009/23/EK un 2009/105/EK, un ar ko atceļ Padomes Lēmumu 87/95/EEK un Eiropas Parlamenta un Padomes Lēmumu Nr. 1673/2006/EK (OV L 316, 12. lpp.) 2. pantu "standarts", "ir tehniska specifikācija, ko pieņēmusi atzīta standartizācijas iestāde, atkārtotai vai ilgstošai piemērošanai; atbilstība tam nav obligāta […]". Viens no galvenajiem standartizācijas mērķiem ir pēc iespējas plašāka iespēja piemērot standartu. Tomēr šāda iespēja var negatīvi ietekmēt intelektuālā īpašuma ekskluzīvu tiesību turētāju.

3 — *ETSI* ir viena no Eiropas standartizācijas organizācijām, kas minēta Regulas Nr. 1025/2012 I pielikumā un kuras locekles ir *Huawei* un *ZTE*. Viens no dokumentiem, kurš ir saistošs organizācijas locekļiem, ir "*ETSI* politika attiecībā uz intelektuālo īpašumu", kuras 14. pants nosaka tās obligāto raksturu *ETSI* locekļiem un 15. panta 6. punkts nosaka patenta "nepieciešamo" raksturu. *ETSI* politika attiecībā uz intelektuālo īpašumu ir noteikta *ETSI* reglamenta 6. pielikumā. Skat. arī šo secinājumu 24. punktu.

4 — Skat. *ETSI* politikas attiecībā uz intelektuālo īpašumu 6. panta 1. punktu. Skat. arī šo secinājumu 23. punktu.

5 — Skat. šo secinājumu 27. punktu. Skat. šo secinājumu 27. punktu.

II – **Atbilstošās tiesību normas**

A – *Eiropas Savienības Pamattiesību harta*

12. Eiropas Savienības Pamattiesību hartas (turpmāk tekstā – "Harta") 16. pantā "Darījumdarbības brīvība" noteikts:

"Darījumdarbības brīvību atzīst saskaņā ar Savienības tiesību aktiem un valstu tiesību aktiem un praksi."

13. Hartas 17. pantā "Tiesības uz īpašumu" ir noteikts:

"1. Ikvienai personai ir tiesības uz īpašumu, kas iegūts likumīgi, tiesības to lietot un atsavināt, kā arī tiesības attiecībā uz to dot rīkojumu savas nāves gadījumam. Nevienam nedrīkst atņemt īpašumu, ja vien tas nav jādara sabiedrības interesēs, kā arī gadījumos un apstākļos, kuri ir paredzēti tiesību aktos, ar noteikumu, ka par zaudējumiem laikus izmaksā taisnīgu kompensāciju. Īpašuma izmantošanu var noteikt ar tiesību aktiem, ciktāl tas nepieciešams vispārējās interesēs.

2. Intelektuālais īpašums tiek aizsargāts."

14. Hartas 47. pantā "Tiesības uz efektīvu tiesību aizsardzību un taisnīgu tiesu" ir noteikts:

"Ikvienai personai, kuras tiesības un brīvības, kas garantētas Savienības tiesībās, tikušas pārkāptas, ir tiesības uz efektīvu tiesību aizsardzību, ievērojot nosacījumus, kuri paredzēti šajā pantā.

[…]"

15. Hartas 52. panta "Tiesību un principu piemērošana un interpretēšana" 1. punktā ir noteikts:

"Visiem šajā Hartā atzīto tiesību un brīvību izmantošanas ierobežojumiem ir jābūt noteiktiem tiesību aktos, un tajos jārespektē šo tiesību un brīvību būtība. Ievērojot proporcionalitātes principu, ierobežojumus drīkst uzlikt tikai tad, ja tie ir nepieciešami un patiešām atbilst vispārējas nozīmes mērķiem, ko atzinusi Savienība, vai vajadzībai aizsargāt citu personu tiesības un brīvības."

B – *Direktīva 2004/48/EK*

16. Eiropas Parlamenta un Padomes 2004. gada 29. aprīļa Direktīvas 2004/48 par intelektuālā īpašuma tiesību piemērošanu[6] 9. pantā "Pagaidu un piesardzības pasākumi" ir noteikts:

"1. Dalībvalstis nodrošina, ka tiesu iestādes pēc prasītāja lūguma var:

a) attiecībā uz iespējamo pārkāpēju izdot iepriekšēju izpildrakstu, lai novērstu iespējamus intelektuālā īpašuma tiesību pārkāpumus, [..]

[..]"

6 — OV L 157, 45. lpp.

17. Saskaņā ar Direktīvas 2004/48 10. pantu "Korektīvi pasākumi":

"1. Neskarot pārkāpuma dēļ tiesību īpašniekam radīto kaitējumu un neparedzot kompensāciju, dalībvalstis nodrošina, ka kompetentās tiesu iestādes pēc prasītāja lūguma var dot rīkojumu veikt atbilstošus pasākumus attiecībā uz precēm, kuru sakarā tās ir konstatējušas intelektuālā īpašuma tiesību pārkāpumu, un vajadzības gadījumā arī attiecībā uz materiāliem un darbarīkiem, ko galvenokārt lieto minēto preču radīšanā vai ražošanā. Šādi pasākumi ietver:

a) izņemšanu no tirdzniecības aprites;

b) galīgu izņemšanu no tirdzniecības aprite; vai

c) iznīcināšanu.

[..]

3. Izvērtējot lūgumu veikt korektīvus pasākumus, ņem vērā to, ka aizsardzības līdzekļiem jābūt proporcionāliem pārkāpuma nopietnībai, kā arī trešo personu intereses."

18. Minētās direktīvas 11. pantā "Tiesiskās aizsardzības līdzekļi" ir noteikts:

"Dalībvalstis nodrošina, ka, ja tiesa ir pieņēmusi lēmumu, kurā konstatēts intelektuālā īpašuma tiesību pārkāpums, tiesu iestādes var attiecībā uz pārkāpēju izdot izpildrakstu, lai aizliegtu turpināt pārkāpuma darbības. [..]"

19. Direktīvas 2004/48 12. pantā "Alternatīvi pasākumi" ir noteikts:

"Dalībvalstis var paredzēt, ka attiecīgos gadījumos un pēc tās personas lūguma, uz ko attiecas šajā iedaļā paredzētie pasākumi, kompetentās tiesu iestādes tā vietā, lai piemērotu šajā iedaļā paredzētos pasākumus, var minētajai vainīgajai personai likt izmaksāt finansiālu kompensāciju cietušajai pusei, ja vainīgā persona ir rīkojusies neapzināti un bez nolaidības, ja attiecīgo pasākumu veikšana minētajai personai radītu nesamērīgu kaitējumu un ja finansiālas kompensācijas izmaksa šķiet pieņemama."

20. Direktīvas 2004/48 13. pantā "Kompensācijas" ir noteikts:

"1. Dalībvalstis nodrošina, ka kompetentās tiesu iestādes, saņemot cietušās puses iesniegumu, piespriež pārkāpējam, kas apzināti ir iesaistījies kontrafakta darbībā vai kam ir bijis pamats apzināties, ka minētā darbība ir kontrafakta darbība, izmaksāt tiesību īpašniekam kompensāciju, kas atbilst pārkāpuma dēļ radītā kaitējuma apmēram.

Nosakot kompensācijas apjomu, tiesu iestādes:

a) ņem vērā visus attiecīgos aspektus, piemēram, cietušajai pusei radītās negatīvās ekonomiskās sekas, tostarp zaudēto peļņu, pārkāpēja negodīgi gūto peļņu un attiecīgos gadījumos arī citus faktorus, kas nav ekonomiskie faktori, piemēram, tiesību īpašniekam pārkāpuma dēļ nodarīto morālo kaitējumu;

   vai

b) kā alternatīvu a) apakšpunktā minētajam attiecīgos gadījumos kaitējuma atlīdzinājumu nosaka kā vienreizēju maksājumu, pamatojoties uz noteiktiem faktoriem un noteikti ņemot vērā honorāru vai maksājumu summu, kas būtu saņemta, ja pārkāpējs būtu prasījis atļauju izmantot attiecīgās intelektuālā īpašuma tiesības.

2. Ja pārkāpējs ir iesaistījies kontrafakta darbībās neapzināti vai viņam nav bijis pamats to apzināties, dalībvalstis var noteikt, ka tiesu iestādes var dot rīkojumu par peļņas vai iepriekš noteiktās kompensācijas atgūšanu."

C – *ETSI politika attiecībā uz intelektuālo īpašumu*

21. Saskaņā ar *ETSI* politikas attiecībā uz intelektuālo īpašumu 3. panta 1. punktu minētās standartizācijas organizācijas uzdevums ir izstrādāt tādus standartus, kas būtu pielāgoti Eiropas telekomunikāciju nozares tehniskajiem mērķiem un samazinātu risku *ETSI*, tās locekļiem un trešajām personām, kas piemēro *ETSI* standartus, zaudēt investīcijas saistībā ar standartu sagatavošanu, pieņemšanu un piemērošanu tādēļ, ka nav pieejams intelektuālais īpašums, kas ir nepieciešams minēto standartu īstenošanai. Lai to īstenotu, *ETSI* politikas attiecībā uz intelektuālo īpašumu mērķis ir panākt līdzsvaru starp standartizācijas vajadzību telekomunikāciju nozarē sabiedrības interesēs un intelektuālā īpašuma tiesību turētāju tiesībām. *ETSI* politikas attiecībā uz intelektuālo īpašumu 3. panta 2. punktā ir noteikts, ka, ja, īstenojot standartus, tiek izmantots intelektuālā īpašuma tiesību turētāju intelektuālais īpašums, viņiem ir jāsaņem pienācīgs un taisnīgs atalgojums.

22. ETSI politikas attiecībā uz intelektuālo īpašumu 4. panta 1. punkts paredz, ka ikviens tās loceklis, it īpaši tāda standarta sagatavošanas laikā, kura izstrādē tas piedalās, veic nepieciešamos pasākumus, lai pēc iespējas ātrāk informētu *ETSI* par savām intelektuālā īpašuma tiesībām, kas ir nepieciešamas standarta īstenošanai. Loceklim, kurš iesniedz tehnisku priekšlikumu par standartu, ir jāinformē *ETSI* par jebkādām tam piederošām intelektuālā īpašuma tiesībām, kuras varētu būt nepieciešamas standarta īstenošanai, ja priekšlikums tiks pieņemts.

23. *ETSI* politikas attiecībā uz intelektuālo īpašumu 6. panta 1. punktā ir noteikts, ka, kolīdz *ETSI* tiek informēta par standarta īstenošanai nepieciešamām intelektuālā īpašuma tiesībām, tās ģenerāldirektors nekavējoties aicina minēto tiesību turētāju trīs mēnešu laikā uzņemties *neatsaucamas* saistības izsniegt licences ar *FRAND* nosacījumiem attiecībā uz minētajām intelektuālā īpašuma tiesībām. Ja *FRAND* saistības netiek parakstītas, *ETSI* pārbauda, vai līdz jautājuma atrisināšanai nav jāpārtrauc darbs pie attiecīgās standarta daļas un/vai nav jāiesniedz attiecīgie standarti apstiprināšanai[7]. Ja intelektuālā īpašuma tiesību turētājs atsakās uzņemties *FRAND* saistības atbilstoši minētās politikas 6. panta 1. punktam, *ETSI* mēģina noskaidrot, vai ir pieejama alternatīva tehnoloģija, un, ja tāda nav pieejama, darbs pie attiecīgā standarta tiek pārtraukts[8]. Piemērojot *ETSI* politikas attiecībā uz intelektuālo īpašumu 14. pantu, ja kāds no tās locekļiem pārkāpj šos noteikumus, tas tādējādi pārkāpj arī savas saistības pret *ETSI*.

24. Piemērojot *ETSI* politikas attiecībā uz intelektuālo īpašumu 15. panta 6. punktu, intelektuālo īpašumu uzskata par "nepieciešamu", ja tehnisku iemeslu dēļ nav iespējams ražot standartam atbilstošas preces, vienlaikus nepārkāpjot minēto īpašumu. Tomēr *ETSI* nekontrolē intelektuālā īpašuma, par kuru paziņojis kāds no tās locekļiem, derīgumu un būtisko raksturu.

7 — Skat. *ETSI* politikas attiecībā uz intelektuālo īpašumu 6. panta 3. punktu. *ETSI* standarta apstiprināšanas procedūra atšķiras atkarībā no attiecīgo standartu veida un ir noteikta ar *ETSI* pamatnostādnēm. Šajā sakarā, es norādu, ka *ETSI* nosaka *European Standards* (EN) (Eiropas standarti), *ETSI Standards* (ES) (*ETSI* standarti) un *ETSI Technical Specifications* (*TS*) (*ETSI* tehniskās specifikācijas), kuru apstiprināšanas procedūras būtiski atšķiras.

8 — Skat. *ETSI* politikas attiecībā uz intelektuālo īpašumu 8. pantu.

25. ETSI politika attiecībā uz intelektuālo īpašumu precīzi nenosaka, kas tiek saprasts ar *FRAND* licences nosacījumiem. Patenta īpašniekam un lietotājam ir jāvienojas par standarta patenta izmantošanas noteikumiem un nosacījumiem [9]. Turklāt *ETSI* politika attiecībā uz intelektuālo īpašumu arī neietver noteikumus, kas norādītu, kā strīds būtu jāatrisina gadījumā, ja lietas dalībnieki nespēj vienoties par konkrētiem *FRAND* nosacījumiem [10].

III – **Pamatlieta un prejudiciālie jautājumi**

26. *ZTE* piedāvā un tirgo Vācijā, tostarp bāzes stacijas, kas ir aprīkotas ar *LTE* programmatūru (turpmāk tekstā – "apstrīdētās izmantošanas formas"). Iesniedzējtiesa uzskata, ka *ZTE* piedāvātās un tirgotās apstrīdētās izmantošanas formas neapstrīdami ir pielāgotas *LTE* programmatūrai un darbojas izmantojot *LTE* standartu. Ņemot vērā to, ka *Huawei* piederošais strīdīgais patents ir nepieciešams *LTE* standarta īstenošanai, *ZTE* automātiski izmanto šo patentu.

27. No iesniedzējtiesas nolēmuma izriet, ka laikposmā no 2010. gada novembra līdz 2011. gada marta beigām *Huawei* un *ZTE* apsprieda patenta pārkāpumu un iespēju noslēgt licenci. *Huawei* "norādīja summu, kuru tā uzskatīja par pieņemamu licences maksai". *ZTE* "atbalstīja savstarpēju licenču koncesiju". No iesniedzējtiesas nolēmuma arī izriet, ka 2013. gada 30. janvārī *ZTE* izteica līguma piedāvājumu par savstarpējām licencēm un piedāvāja, bet nesamaksāja *Huawei* noteiktu licences maksas summu (proti, EUR 50). Turklāt iesniedzējtiesa norāda, ka "puses nav apmainījušās ar konkrētiem piedāvājumiem par licences līgumu." 2011. gada 28. aprīlī *Huawei* cēla iesniedzējtiesā prasību, kas ir šīs prejudiciālā nolēmuma tiesvedības pamatā.

28. *ZTE* apstrīdēja Eiropas Patentu organizācijā (EPO) strīdīgā patenta izsniegšanu, pamatojoties uz to, ka minētais patents nav derīgs. Ar 2013. gada 25. janvāra lēmumu EPO apstiprināja patenta derīgumu, noraidot *ZTE* prasību. Pašlaik par šo lēmumu tiek izskatīta apelācijas sūdzība.

29. Iesniedzējtiesa norāda, ka *ZTE* nelikumīgi izmanto strīdīgo patentu. Tomēr tā uzskata, ka būtu iespējams atsaukties uz licences obligāto raksturu, lai noraidītu prasību par darbības pārtraukšanu, balstoties uz LESD 102. pantu, ja varētu uzskatīt, ka, ceļot savu prasību tiesā, *Huawei* ļaunprātīgi izmanto "*dominējošo stāvokli, kas tam neapstrīdami ir*" [11].

30. Iesniedzējtiesa uzskata, ka divas pieejas ļauj noteikt, kad tieši standarta patenta īpašnieks pārkāpj LESD 102. pantu, ļaunprātīgi izmantojot savu dominējošo stāvokli attiecībā pret patenttiesību pārkāpēju.

9 — Saskaņā ar *ETSI* 2013. gada 19. septembra rokasgrāmatas par intelektuālo īpašumu (turpmāk tekstā – "rokasgrāmata") 4. panta 1. punktu īpašie licenču izsniegšanas nosacījumi un ar tiem saistītās pārrunas veido komerciālus jautājumus starp uzņēmumiem. No tā izriet, ka *ETSI* uzdevums nav tos reglamentēt. Atšķirībā no *ETSI* politikas attiecībā uz intelektuālo īpašumu, kas savstarpēji saista *ETSI* locekļus, rokasgrāmatai ir tikai skaidrojošs raksturs.

10 — Saskaņā ar rokasgrāmatas 4. panta 3. punktu *ETSI* locekļi cenšas divpusēji un draudzīgi atrisināt jebkuru strīdu par to, kā piemērojama politika attiecībā uz intelektuālo īpašumu. Saskaņā ar rokasgrāmatas 4. panta 4. punktu *ETSI* locekļiem jāved objektīvs un patiess sarunu process, lai par savām intelektuālā īpašuma tiesībām noslēgtu licences līgumus ar *FRAND* nosacījumiem.

11 — Vācu valodā "*unstreitig gegebenen marktbeherrschenden Stellung*".

31. Pirmkārt, iesniedzējtiesa norāda, ka *Bundesgerichtshof* (Federālā tiesa, Vācija) savā 2009. gada 6. maija spriedumā "*Standarts Orange Book*" (*KZR 39/06*; turpmāk tekstā – "*Orange-Book-Standard*")[12] uzskatīja, ka patenta īpašnieks, kurš ceļ prasību par pārkāpuma pārtraukšanu, ja atbildētājam ir tiesības saņemt licenci par šo patentu, ļaunprātīgi izmanto savu dominējošo stāvokli tikai tad, ja ir izpildīti šādi nosacījumi:

"Pirmkārt, atbildētājam ir bijis jāpiedāvā prasītājam noslēgt beznosacījumu licences līgumu (šāds piedāvājums nedrīkst ietvert klauzulu, kas ierobežotu licenci tikai attiecībā uz pārkāpumu gadījumiem) ar nosacījumu, ka atbildētājam savs piedāvājums ir saistošs un prasītājam tas ir jāpieņem, jo atteikums netaisnīgi liktu šķēršļus atbildētājam vai pārkāptu diskriminācijas aizliegumu.

Ja atbildētājs uzskata, ka prasītāja pieprasītā licences maksa ir nepamatoti augsta vai arī prasītājs atsakās aprēķināt licences maksu, līguma piedāvājums tiek uzskatīts par beznosacījumu, ja tajā ir paredzēts, ka prasītājam ir taisnīgi jānosaka licences maksas summa.

Otrkārt, ja atbildētājs izmanto patenta priekšmetu pirms prasītājs ir pieņēmis piedāvājumu, tam ir jāievēro saistības, kas patenta izmantošanas nolūkā tam būs saskaņā ar nākotnē paredzamo licences līgumu. Tas nozīmē, ka atbildētājam atbilstoši nediskriminējoša līguma nosacījumiem ir jāsniedz pārskats par savām darbībām un ir jāpilda no tā izrietošās maksājumu saistības.

Izpildot šo pienākumu veikt maksājumu, atbildētājam licences maksa nav tieši jāsamaksā prasītājam. Tas var uzticēt licences maksas summu glabāšanā *Amtsgericht* [pirmās instances tiesā]."

32. Otrkārt, iesniedzējtiesa norāda, ka paziņojumā presei[13] par paziņojumu par iebildumiem, kas adresēts *Samsung Electronics* u.c. (COMP/C-3/39.939) procedūrā par pārkāpumu mobilo tālruņu tirgū, Eiropas Komisija vispirms apgalvoja, ka prasība par pārkāpuma pārtraukšanu bija nelikumīga saskaņā ar LESD 102. pantu, jo lieta attiecās uz standarta patentu, patenta īpašnieks bija norādījis standartizācijas organizācijai savu gatavību izsniegt licences ar *FRAND* nosacījumiem un patenttiesību pārkāpējs pats bija gatavs vest sarunas par šādu licenci.

33. Tomēr, kā to norāda iesniedzējtiesa, Komisija savā paziņojumā presei nepaskaidro, kādos apstākļos varētu uzskatīt, ka patenttiesību pārkāpējs ir gatavs veikt pārrunas. Komisija arī neatsaucas uz *Bundesgerichtshof* noteiktajiem kritērijiem spriedumā *Orange-Book-Standard*.

34. Iesniedzējtiesa uzskata, ka, ja šajā lietā piemērotu *Bundesgerichtshof* noteiktos kritērijus, *ZTE* nevarētu likumīgi atsaukties uz licences obligāto raksturu un tad būtu jāapmierina prasība sakarā ar pārkāpumu. Tā uzskata, ka, balstoties uz šo pieņēmumu, *Huawei* nebija pienākums pieņemt vienu no *ZTE* rakstveidā iesniegtajiem piedāvājumiem, lai noslēgtu licences līgumu, divu iesniedzējtiesas identificētu problēmu dēļ.

12 — *Bundesgerichtshof* argumentācija ir balstīta uz EKL 82. pantu (jaunajā redakcijā LESD 102. pants), Vācijas Likuma pret konkurences ierobežojumiem (*Gesetz gegen Wettbewerbsbeschränkungen*) 20. panta 1. punkts un Vācijas Civilkodeksa 242. pants 2002. gada 2. janvāra redakcijā (*BGBl.* I, 42. lpp., 2909; 2003 I, 738. lpp.), kas grozīts ar 2013. gada 26. jūnija likuma 4. pantu (*BGBl.* I, 1805. lpp.). Šī pēdējā tiesību norma ar nosaukumu "Labticības izpausme" nosaka, ka "parādniekam ir pienākums sniegt pakalpojumu, kā to pieprasa labticība attiecībā uz uzņēmējdarbībā pieņemto praksi."

13 — Skat. Komisijas 2012. gada 21. decembra paziņojumu presei IP/12/1448 – un Komisijas 2012. gada 21. decembra memorandu 12/1021 (turpmāk tekstā – "paziņojums presei"). Ar 2014. gada 29. aprīļa lēmumu Komisija pieņēma lēmumu, pamatojoties uz Padomes 2002. gada 16. decembra Regulas (EK) 1/2003 par to konkurences noteikumu īstenošanu, kas noteikti [LESD 101.] un [LESD 102. pantā], (OV L 1, 1. lpp.), 9. pantu, par *Samsung Electronics* u.c. sakarā ar tās uzņemtajām saistībām. Šī tiesību normas ar nosaukumu "Saistības" 1. punktā noteikts, ka "ja Komisija plāno pieņemt lēmumu, ar ko pieprasa pārkāpšanas izbeigšanu, un ja attiecīgie uzņēmumi piedāvā uzņemties saistības, lai atbilstu prasībām, kuras tiem paudusi Komisija savā sākotnējā vērtējumā, Komisija var ar lēmumu atzīt šo saistību saistošo spēku attiecībā uz uzņēmumiem. [..]". Ar 2014. gada 29. aprīļa lēmumu Komisija, balstoties uz Regulas 1/2003 7. pantu, pieņēma lēmumu attiecībā uz *Motorola Mobility LLC* (turpmāk tekstā – "*Motorola*"), konstatējot tostarp LESD 102. panta pārkāpumu, pēc tam, kad *Motorola* bija cēlusi Vācijas tiesā prasību par pārkāpuma pārtraukšanu pret *Apple Inc.* u.c. par standarta patentu, attiecībā uz kuru *Motorola* bija apņēmies izsniegt licences ar *FRAND* nosacījumiem (lieta AT.39985).

35. Pirmkārt, *ZTE* līguma piedāvājumi būtu uzskatāmi par neatbilstošiem tāpēc, ka tie nebija "beznosacījumu" piedāvājumi *Bundesgerichtshof* judikatūras izpratnē, jo tie attiecās tikai uz tām precēm, attiecībā uz kurām notiek pārkāpums.

36. Otrkārt, neatkarīgi no tā, vai licences maksas summa ir pareizi noteikta, *ZTE* nesamaksāja paša aprēķināto licences maksas summu (proti, EUR 50), nav pierādījumu par to, ka *Amtsgericht* būtu likusi iemaksāt šo summu, lai to uzglabātu. Turklāt iesniedzējtiesa norāda, ka *ZTE* nav nedz pareizi, nedz izsmeļoši sniedzis ziņas par veiktajām izmantošanas darbībām.

37. Tomēr iesniedzējtiesa uzskata, ka, ja piemērotu Komisijas paziņojumā prese izvirzīto argumentu, tad *Huawei* celtā prasība par pārkāpumu būtu jānoraida kā sava stāvokļa ļaunprātīga izmantošana. Tā kā *Huawei* pamato savu prasību ar standarta patentu, *ZTE* ir pienākums izmantot šo standartu, lai laistu tirgū *LTE* pielāgotas apstrīdētās izmantošanas formas. Minētā tiesa atgādina, ka *Huawei* paziņoja *ETSI* savu gatavību piešķirt licences trešajām personām un norāda, ka atbilstoši Komisijas izteiktajam viedoklim *ZTE* bija, vismaz attiecīgajā datumā (mutvārdu sarunu beigu posmā), "gatavs vest sarunas". Šī gatavība vest sarunas jebkurā gadījumā izpaužas *ZTE* rakstveidā iesniegtajos līguma piedāvājumos (šie piedāvājumi daļēji pārņēma *Huawei* priekšlikumus). Iesniedzējtiesa uzskata, ka saskaņā ar Komisijas argumentāciju, gatavību vest sarunas neietekmē tas, ka lietas dalībnieki nevar vienoties par konkrētiem līguma noteikumiem, ir īpaši, par licences maksas summu, kas jāsamaksā.

38. Šādos apstākļos *Landgericht Düsseldorf* nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādus prejudiciālus jautājumus:

"1) Vai standarta patenta īpašnieks, kurš standartizācijas organizācijai ir paziņojis par savu gatavību izsniegt ikvienai trešajai personai licenci ar [*FRAND*] nosacījumiem, izmanto savu dominējošo stāvokli ļaunprātīgi, ja viņš pret patenttiesību pārkāpēju ceļ prasību tiesā par darbības pārtraukšanu, lai gan patenttiesību pārkāpējs ir paziņojis ar savu gatavību veikt sarunas par tādu licenci,

vai

jāuzskata, ka ir dominējošā stāvokļa ļaunprātīga izmantošana tikai tad, kad patenttiesību pārkāpējs ir iesniedzis standarta patenta īpašniekam pieņemamu beznosacījumu piedāvājumu noslēgt licences līgumu, ko patenta īpašnieks nedrīkst noraidīt, netaisnīgi neliekot šķēršļus patenttiesību pārkāpējam un nepārkāpjot diskriminācijas aizliegumu, un patenttiesību pārkāpējs saistībā ar izsniedzamo licenci priekšlaikus izpilda savas līgumsaistības attiecībā uz jau veiktajām izmantošanas darbībām?

2) Ciktāl dominējošā stāvokļa ļaunprātīga izmantošana ir jāpieņem jau patenttiesību pārkāpēja gatavības veikt sarunas dēļ:

vai LESD 102. pantā ir noteiktas īpašas kvalitātes prasības un/vai termiņi attiecībā uz šādu gatavību veikt sarunas? Vai var uzskatīt, ka pārkāpējs ir gatavs veikt sarunas, kad tas tikai vispārējā veidā (mutvārdos) ir paziņojis par gatavību uzsākt sarunas, vai tomēr patenttiesību pārkāpējam jau ir jābūt iesaistītam sarunās, piemēram, minot konkrētus nosacījumus, ar kādiem viņš ir gatavs noslēgt licences līgumu?

3) Ciktāl dominējošā stāvokļa ļaunprātīgas izmantošanas priekšnoteikums ir tas, ka ir iesniegts pieņemams beznosacījumu piedāvājums noslēgt licences līgumu:

vai LESD 102. pantā ir noteiktas īpašas kvalitātes prasības un/vai termiņi attiecībā uz šo piedāvājumu? Vai piedāvājumam ir jāietver visi noteikumi, kas parasti ir ietverti licences līgumos aplūkotajā tehnoloģijas jomā? Vai it īpaši drīkst izteikt piedāvājumu ar nosacījumu, ka minētais patents tiek faktiski izmantots un/vai tas ir spēkā esošs?

4) Ciktāl dominējošā stāvokļa ļaunprātīgas izmantošanas priekšnoteikums ir, ka [patenttiesību] pārkāpējs izpilda no izsniedzamās licences izrietošos pienākumus:

vai LESD 102. pantā ir noteiktas īpašas prasības patenttiesību pārkāpēja izpildes darbībām? Vai [patenttiesību] pārkāpējam it īpaši ir pienākums par iepriekšējām izmantošanas darbībām sniegt norēķinu un/vai maksāt licences maksas? Vai pienākums maksāt licences maksas attiecīgajā gadījumā tiek izpildīts, arī iemaksājot drošības naudu?

5) Vai nosacījumi, ar kādiem ir jāpieņem standarta patenta īpašnieka tiesību ļaunprātīga izmantošana, attiecas arī uz prasības celšanu par pārējiem prasījumiem, kas izriet no patenttiesību pārkāpuma (par norēķina sniegšanu, preces atsaukšanu, zaudējumu atlīdzināšanu)?"

IV – **Tiesvedība Tiesā**

39. Rakstiskus apsvērumus iesniedza *Huawei, ZTE*, Nīderlandes un Portugāles valdības, kā arī Komisija. *Huawei, ZTE*, Nīderlandes un Somijas valdības, kā arī Komisija sniedza mutvārdu apsvērumus 2014. gada 11. septembra tiesas sēdē.

V – **Analīze**

A – *Ievada apsvērumi*

40. Tiesa ir lūgta precizēt, vai un, ja atbilde ir apstiprinoša, ar kādiem nosacījumiem standarta patenta īpašnieka, kurš ir apņēmies izsniegt licences ar *FRAND* nosacījumiem, tiesā celta prasība par pārkāpumu ir dominējošā stāvokļa ļaunprātīga izmantošana. Iesniedzējtiesas uzdotie jautājumi neskar īpašus *FRAND* licences nosacījumus, kas ir ieinteresēto personu un attiecīgajā gadījumā, tiesas un šķīrējtiesas kompetencē, bet vairāk ir vērsta uz to, lai attiecībā uz konkurences tiesībām noteiktu ietvaru kādā jāvienojas par standarta patenta licencēm ar *FRAND* nosacījumiem.

41. Iesniedzējtiesa uzskata, ka, tā kā standarta patenta īpašniekam ir tiesības celt prasību tiesā par pārkāpumu, sarunu laikā par licences līgumu tas atrodas spēcīgākā pozīcijā. Tāpēc būtu jānodrošina, lai standarta patenta īpašnieks nevar, piemēram, ar pārāk augstām licences maksām pārkāpjot savas saistības izsniegt licences ar *FRAND* nosacījumiem, uzspiest rīcību, kas tiek dēvēta "patent hold-up"[14].

42. Tomēr iesniedzējtiesa arī norāda, ka ierobežojums celt prasību tiesā par pārkāpumu ievērojami samazina standarta patenta īpašnieka ietekmi sarunās tāpēc, ka tad viņam varētu nebūt pietiekamu spiediena izdarīšanas līdzekļu, lai vestu šīs sarunas uz līdzvērtīgiem pamatiem ar patenttiesību pārkāpēju. Tā arī piebilst, ka standarta patenta īpašniekam ir jāpiekrīt sava patenta nelikumīgai izmantošanai neatkarīgi no tā, vai un kad licences līgums tiešām tiks noslēgts, un ka tikai vēlāk, neparedzamā datumā, viņš varēs saņemt zaudējumu atlīdzību, kuras piemērojamība un apjoms ir nenoteikts, un tas ir tā, pat ja sarunas par licenci turpinās tādu iemeslu dēļ, par ko ir atbildīgs vienīgi patenttiesību pārkāpējs. Šāda rīcība ir tikusi raksturota kā "patent hold-out" vai "reverse patent hold-up".

14 — Komisija uzskata, ka "*hold-up* ir apgrūtināts, ja liels standarta patentu skaits, kas aptver vairākus standartus, tiek īstenotas vienā produktā. Tādā gadījumā lielais skaits iespējamo licences devēju var novest pie tā, ka maksājumi, ko veido licences maksas dažādiem standarta patenta īpašniekiem, kļūst pārmērīgi. Šādu parādību dēvē par "royalty stacking"".

43. Ar savu pirmo prejudiciālo jautājumu iesniedzējtiesa jautā, vai standarta patenta īpašnieks, kuram ir pienākums pret standartizācijas organizāciju, šajā gadījumā *ETSI*, izsniegt trešajām personām licenci ar *FRAND* nosacījumiem, ļaunprātīgi neizmanto savu dominējošo stāvokli, ja tas ceļ prasību par pārkāpuma pārtraukšanu pret patenttiesību pārkāpēju, lai gan šis pārkāpējs bija "gatavs uzsākt sarunas" par šādu licenci.

44. Šī paša jautājuma ietvaros iesniedzējtiesa apsver otru pieņēmumu saskaņā ar kuru dominējošā stāvokļa ļaunprātīga izmantošana ir jāpieņem tikai tad, kad patenttiesību pārkāpējs ir iesniedzis standarta patenta īpašniekam pieņemamu beznosacījumu piedāvājumu noslēgt licences līgumu, ko patenta īpašnieks nedrīkst noraidīt pretējā gadījumā tiktu netaisnīgi likti šķēršļi patenttiesību pārkāpējam un pārkāpts diskriminācijas aizliegums, un patenttiesību pārkāpējs saistībā ar izsniedzamo licenci priekšlaikus izpilda savas līgumsaistības attiecībā uz jau veiktajām izmantošanas darbībām.

45. Manuprāt, lai sniegtu noderīgu un pilnīgu atbildi uz iesniedzējtiesas pirmo jautājumu, ir kopā jāizvērtē tās izteiktie divi pieņēmumi.

46. Otrais līdz ceturtais prejudiciālais jautājums attiecīgi skar nosacījumus attiecībā uz patenttiesību pārkāpēja gatavību vest sarunas, kā arī viņa piedāvājuma nosacījumus un to saistību izpildi, kas viņam piekrīt saskaņā ar izsniedzamo licenci. Atbilde uz šiem jautājumiem lielā mērā ir saistīta ar atbildi, kas sniegta uz pirmo jautājumu. Piektais jautājums ir par citiem prasījumiem, nevis prasību par pārkāpuma pārtraukšanu, ko var īstenot standarta patenta īpašnieks, lai aizsargātu savu intelektuālo īpašumu. Tā kā iesniedzējtiesas uzdotie jautājumi galvenokārt attiecas uz prasības par pārkāpuma pārtraukšanu likumību, es savus secinājumus koncentrēšu uz šo darbību.

B – *Bundesgerichtshof judikatūra Orange-Book-Standard un Komisijas paziņojums presei lietā Samsung Electronics u.c.*

47. Ir acīmredzami, ka iesniedzējtiesas uzdotos jautājumus lielā mērā ir iespaidojis *Bundesgerichtshof* spriedums *Orange-Book-Standard* un Komisijas paziņojums presei lietā *Samsung Electronics* u.c.

48. Attiecībā uz šo spriedumu jāatzīmē ievērojamās faktu atšķirības starp minēto lietu un pamatlietu. Strīdīgais patents ir *LTE* standarta īstenošanai nepieciešams patents, kas izriet no vienošanās, kas noslēgta starp uzņēmumiem (tostarp *Huawei* un *ZTE*), kas *ETSI* ietvaros piedalās standartizācijas procesā, savukārt attiecīgais standarts *Bundesgerichtshof* lietā *Orange-Book-Standard* bija *de facto* standarts [15]. No iepriekšminētā izriet, ka minētajā lietā patenta īpašniekam nebija ne mazākā pienākuma izsniegt licences ar *FRAND* nosacījumiem. Ir dabiski, ka šajā gadījumā pilnvaras vest sarunas, kas piešķirtas patenta īpašniekam, ir plašākas nekā tāda standarta patenta gadījumā, kura īpašnieks ir Eiropas standartizācijas organizācijas loceklis, piemēram, licences prasītājs, un, ka viņa celtā prasība par pārkāpuma pārtraukšanu tiek uzskatīta par ļaunprātīgu tikai tad, ja viņa pieprasītā licences maksa ir acīmredzami pārmērīga.

49. Ņemot vērā šo būtisko faktu atšķirību ar pamatlietu, es uzskatu, ka minēto spriedumu pēc analoģijas nevar piemērot šajā lietā.

15 — *De facto* standarts ir tirgū atzīta specifikācija, parasti pēc tam, kad tā ir ieguvusi plašu atzinību. Šajā ziņā skat. Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinuma par Komisijas paziņojumu Eiropas padomei un Parlamentam par "Standartizācija un globālā informācijas sabiedrība: Eiropas pieeja" (COM(1996) 359, galīgā redakcija) 1. panta 2. punktu.

50. Toties, ja paziņojums presei lietā *Samsung Electronics* u.c. attiecas uz standarta patentu, kura īpašnieks ir norādījis standartizācijas organizācijai, savas saistības izsniegt licences ar *FRAND* nosacījumiem, tad man šķiet, ka patenttiesību pārkāpēja vienkārša gatavība, kas ir neskaidra un nav saistoša, vest sarunas [16], nevar būt pietiekama [17], lai ierobežotu standarta patenta īpašnieka tiesības celt prasību [18] par pārkāpumu.

51. Es uzskatu, ka, tieši piemērojot *Bundesgerichtshof* judikatūru *Orange-Book-Standard* vai paziņojumu presei, šajā lietā rastos, attiecīgi, standarta patenta īpašnieka, patenta doktrīnas izmantotāju vai patērētāju aizsardzības pārāk lielas aizsardzības vai nepietiekamas aizsardzības gadījumi, [19].

52. Tādēļ ir nepieciešams atrast vidusceļu.

C – *Pieņēmums par dominējošā stāvokļa pastāvēšanu*

53. Jāatzīmē, kā to norāda Komisija, ka iesniedzējtiesa balstās uz pieņēmumu, ka *Huawei* atrodas dominējošā stāvoklī [20], un nejautā Tiesai nedz par attiecīgā tirgus noteikšanas kritērijiem [21], nedz par dominējošā stāvokļa konstatējumu [22].

54. Portugāles valdība un Komisija savos apsvērumos norāda, ka, iespējams standarta patenta īpašnieks ļaunprātīgi izmanto dominējošo stāvokli, savukārt, *Huawei* [23], ZTE [24] un Nīderlandes valdība savos apsvērumos ļoti maz ir pieskārušās jautājumam par dominējoša stāvokļa pastāvēšanu

16 — Izteikta mutiski vai rakstveidā.

17 — Paziņojumam presei, kura apjoms ir tikai dažas lappuses, nav juridiska spēka. Tas neuzliek saistības Komisijai un neietekmē tiesvedību, uz kuru tas attiecas. Tā vienīgais mērķis ir informēt sabiedrību par to, ka pret *Samsung Electronics* u.c. tiek uzsākta tiesvedība saskaņā ar Regulu 1/2003. Turklāt ir skaidrs, it īpaši ņemot vērā Komisijas apsvērumus šajā lietā, kuri ir daudz detalizētāki, ka Komisija pati uzskata, ka patenttiesību pārkāpējam ir jāuzliek daudz stingrākas prasības.

18 — Kā iesniedzējtiesa norādīja, "šādu paziņojumu var formulēt ļoti viegli un gandrīz bez saistībām, jo to var grozīt, atsaukt, un, ja nepieciešams, atjaunot jebkurā laikā. Turklāt šāds paziņojums neietver nekādu norādi uz precīzu nosacījumu, lai gan ir nepieciešams zināt licences nosacījumus, lai noteiktu, vai tie ir taisnīgi, saprātīgi un nediskriminējoši nosacījumi. Pat, ja paziņojumā ir minēti konkrēti licences nosacījumi, to nopietnību var apšaubīt. Patenttiesību pārkāpējs var jebkurā brīdī grozīt vai atsaukt šos nosacījumus vai piedāvāt no pirmā skatiena nepamatotus nosacījumus".

19 — Kā to savos apsvērumos norādīja *ZTE*, ja balstās vienīgi uz iespējamā patenttiesību pārkāpēja vienkāršu "gatavību vest sarunas", mēs nonākam pie cenām, kas ir daudz zemākas par standarta patenta ekonomisko vērtību. Ja, gluži pretēji, balstītos uz *Bundesgerichtshof* judikatūru *Orange-Book-Standard*, mēs sastaptos ar gluži pretēju problēmu, proti, varētu tikt uzliktas ļoti augstas licences maksas (tomēr vienlaikus neatsakoties no līguma, tādējādi pārkāpjot LESD 102. pantu).

20 — Savā nolēmumā iesniedzējtiesa izklāsta, ka *Huawei* "neapstrīdami" piemīt dominējošs stāvoklis, bez papildu skaidrojumiem vai precizējumiem saistībā ar šo konstatējumu.

21 — No pastāvīgās judikatūra izriet, ka attiecīgā tirgus norobežošana ir ļoti svarīga, lai novērtētu dominējošo stāvokli. Skat. spriedumu *Europemballage* un *Continental Can*/Komisija (6/72, EU:C:1973:22, 32. punkts).

22 — Skat. spriedumu *United Brands* un *United Brands Continentaal*/Komisija (27/76, EU:C:1978:22, 65. un 66. punkts); *Hoffmann-La Roche* /Komisija (85/76, EU:C:1979:36, 38. un 39. punkts), kā arī pēdējā laikā *AstraZeneca*/Komisija (C-457/10 P, EU:C:2012:770, 175. punkts), kuros dominējošs stāvoklis ir definēts kā "uzņēmuma ekonomiskās varas stāvoklis, kas tam dod spēju radīt šķēršļus efektīvas konkurences saglabāšanai konkrētajā tirgū un nodrošina iespēju rīkoties lielā mērā neatkarīgi no saviem konkurentiem, klientiem un, visbeidzot, patērētājiem".

23 — *Huawei* uzskata, ka standarta patenti sniedz to īpašniekam atslēgu, kas ļauj piekļūt tās tehnoloģijas izmantošanai, kas ir standarta pamatā, jo šo patentu izmantošana pēc definīcijas ir neaizstājama. Tā uzskata, ka standarta patenta īpašnieki var tādējādi principā kontrolēt piekļuvi standarta izmantošanai. *Huawei* norāda, ka tas tomēr ne vienmēr rada dominējošu stāvokli, it īpaši, ja attiecīgais tirgus ietver preces, kas neizmanto standartus vai kuri izmanto konkurējošus standartus. *Huawei* uzskata, ka standarta lietotāji, kuriem pašiem ir standarta patents, var arī šiem patentiem atņemt noteiktu pretēju varu. Tā uzskata, ka tādējādi tas var zināmos apstākļos relativizēt standarta patenta īpašnieka pozīcijas tirgū, pat atņemot tam tā dominējošo stāvokli.

24 — *ZTE* uzskata, ka standarta patenta aizsardzības apjoms aptver to produktu konfigurāciju, kuru izmantošana noteikti ir paredzēta standartā, jo jebkura produkta atbilstība šim standartam noteikti pārkāptu patentu. Tā uzskata, ka, tā kā ar standartu nesaderīgas preces nav pieprasītas, standarta patents sniedz tā īpašniekam likumīgas tiesības lemt par uzņēmumu iekļaušanu un uzturēšanu tirgū. Turklāt tā uzskata, ka standarta patents nodrošina tā īpašniekam dominējošu stāvoklis pakārtoto pakalpojumu tirgū. *ZTE* arī uzskata, ka pasākumā, kur tiek noteikts katram standarta patentam specifisks tehnoloģiju vai licenču tirgus, (pirmā) standarta patenta īpašnieks atrodas monopola situācijā un attiecīgi viņš ieņem arī dominējošu stāvokli tirgū. *ZTE* uzskata, ka "pat pieņemot, ka globālais tirgus aptver visus standarta īstenošanai nepieciešamos patentus tirgū ir novērojama dominējoša stāvokļa esamība".

55. Saskaņā ar pastāvīgo judikatūru Tiesai var lemt par Kopienu tiesību akta interpretāciju vai spēkā esamību vienīgi, pamatojoties uz faktiem, ko tai ir norādījusi valsts tiesa. Turklāt prejudiciālo jautājumu grozīšana būtu pretrunā uzdevumam, kas Tiesai noteikts LESD 267. pantā, kā arī Tiesas pienākumam nodrošināt iespēju dalībvalstu valdībām un ieinteresētajām personām iesniegt apsvērumus atbilstoši Eiropas Savienības Tiesas statūtu 23. pantam, ņemot vērā, ka saskaņā ar šo normu ieinteresētajām personām tiek paziņoti tikai lēmumi par prejudiciālu jautājumu uzdošanu [25].

56. Šajā gadījumā, tā kā iesniedzējtiesa neatzina jautājuma par dominējoša stāvokļa pastāvēšanu vajadzību un nozīmi, Tiesa nevar sniegt šādu analīzi.

57. Tomēr ir jāatzīmē, ka iesniedzējtiesa savā nolēmumā netika precizējusi, ka tā būtu konstatējusi neapstrīdamu dominējošā stāvokļa izmantošanu no standarta patenta īpašnieka puses pamatlietā, tikai pēc tam, kad bija izskatījusi visus lietas apstākļus un īpašo kontekstu. Es piekrītu Nīderlandes valdībai, ka tas, ka uzņēmumam ir standarta patents, obligāti nenozīmē, ka tas atrastos dominējošā stāvoklī saskaņā ar LESD 102. pantu [26], un, ka valsts tiesai ir jāpārbauda, vai tāda ir faktiskā situācija katrā atsevišķā gadījumā [27].

58. Ņemot vērā to, ka dominējošā stāvokļa pastāvēšanas konstatējums uzliek attiecīgajam uzņēmumam īpašu atbildību [28] ar savu rīcību negatīvi neietekmēt efektīvu konkurenci, šāds secinājums nevar tikt balstīts uz pieņēmumiem. Kaut arī tas, ka ikvienai personai, kura izmanto standartizācijas organizācijas noteiktos standartus, obligāti ir jāatsaucas uz standarta patenta doktrīnu un tādējādi tai ir vajadzīga šā patenta īpašnieka licence, var radīt dominējošā stāvokļa pastāvēšanas prezumpciju no šā patenta turētāja puses, es uzskatu, ka ir iespējams atspēkot šo pieņēmumu ar konkrētiem un detalizētiem pierādījumiem.

D – *Dominējošā stāvokļa ļaunprātīga izmantošana vai tehnoloģiskās atkarības ļaunprātīga izmantošana*

59. Jāatzīmē, ka atbilde uz iesniedzējtiesas uzdotajiem jautājumiem pieprasa, ņemot vērā konkurences tiesības, nodrošināt līdzsvaru, no vienas puses, starp standarta patenta īpašnieka (*Huawei*) intelektuālā īpašuma tiesībām un tiesībām uz taisnīgu tiesu, un, no otras puses, darījumdarbības brīvību, kura saskaņā ar Hartas 16. pantu ir komersantiem, piemēram, uzņēmumiem, kas īsteno *LTE* standartu (*ZTE*). Patiesi, tiesiskās aizsardzības līdzekļa pieņemšana, uz ko attiecas prasība par pārkāpuma pārtraukšanu, ievērojami ierobežo šo brīvību [29] un tādējādi tā var izkropļot konkurenci [30].

25 — Skat. spriedumu *Hochtief* un *Linde-Kca-Dresden* (C-138/08, EU:C:2009:627, 22. punkts un tajā minētā judikatūra).

26 — Sprieduma *AstraZeneca/Komisija* (EU:C:2012:770) 186. punktā Tiesa nosprieda, ka, "lai gan intelektuālā īpašuma tiesību piederība vien nav jāuzskata par dominējošu stāvokli veidojošu elementu, tā tomēr noteiktos apstākļos var radīt šādu stāvokli, it īpaši dodot uzņēmumam iespēju likt šķēršļus efektīvas konkurences pastāvēšanai tirgū".

27 — Komisija apstiprina savās "Pamatnostādnēs par Līguma par Eiropas Savienības darbību 101. panta piemērošanu horizontālās sadarbības nolīgumiem (OV 2011, C 11, 1. lpp., 269. punkts), ka "arī tad, ja standarta noteikšana var radīt vai palielināt tādu intelektuālā īpašuma tiesību turētāju tirgus varu, kuriem pieder standartam būtiskas intelektuālā īpašuma tiesības, nav pamata uzskatīt, ka standarta īstenošanai nepieciešamu intelektuālā īpašuma tiesību turēšanu vai īstenošanu var pielīdzināt tirgus varas pastāvēšanai vai īstenošanai. Jautājums par tirgus varu jāizvērtē katrā gadījumā atsevišķi.".

28 — Es atgādinu, ka LESD 102. pants neaizliedz dominējošs stāvokļa saglabāšanu kā tādu. Skat. spriedumus *Nederlandsche Banden-Industrie-Michelin*/Komisija (322/81, EU:C:1983:313, 57. punkts) un *Post Danmark* (C-209/10, EU:C:2012:172, 21.–23. punkts).

29 — Pēc analoģijas skat. spriedumu *UPC Telekabel Wien* (C-314/12, EU:C:2014:192, 47. un 48. punkts). Piemērojot Direktīvas 2004/48 11. pantu dalībvalstīm ir pienākums nodrošināt, lai attiecīgās valsts tiesas pieņem tiesiskās aizsardzības līdzekļus, kas aizliedz turpināt tiesas nolēmumā konstatētās intelektuālā īpašuma tiesību pārkāpuma darbības. Skat. arī šīs direktīvas 9. pantu par pagaidu un piesardzības pasākumiem. Tāda standartam atbilstošu preču un pakalpojumu ražošana un tirdzniecība, kas pārkāpj standarta patenta īpašnieka ekskluzīvās tiesības, tiks aizliegta pēc tiesiskās aizsardzības līdzekļa pieņemšanas. Tādējādi prasība par pārkāpuma pārtraukšanu ir ļoti spēcīgs prasījums, jo tiesiskās aizsardzības līdzekļa piešķiršana par standarta patenta pārkāpumu izraisa šā patenta, kas ir nepieciešams standarta īstenošanai, patenttiesību pārkāpēja preču un pakalpojumu izņemšanu no tirgus. Es arī norādu, ka pat draudi celt prasību par pārkāpuma pārtraukšanu var izmainīt sarunu par licencēm gaitu un novest pie tādiem licences nosacījumiem, kas nav *FRAND* nosacījumi. Manuprāt, šie apsvērumi *mutatis mutandis* piemērojami Direktīvas 2004/48 10. pantā noteiktajiem korektīvajiem pasākumiem.

30 — LES 3. pantā noteiktais iekšējais tirgus ir viens no Savienības mērķiem un ietver sistēmu, kas nodrošina netraucētu konkurenci. Skat. protokolu (Nr. 27) par iekšējo tirgu un konkurenci, kas pievienots LES un LESD.

1) Intelektuālā īpašuma tiesības

60. No Tiesai iesniegtajiem materiāliem izriet, ka, neskatoties uz savām saistībām pret *ETSI* izsniegt trešajām personām licences ar *FRAND* nosacījumiem, *Huawei* neatteicās no savām tiesībām celt prasību par pārkāpuma pārtraukšanu pret personām, kas bez tā atļaujas izmantotu strīdīgā patenta doktrīnu. Savukārt, no šīm saistībām nepārprotami izriet, ka *Huawei* piekrīt [31] gūt peļņu no strīdīgā patenta, ne vien to izmantojot, bet arī izsniedzot licences. Turklāt *Huawei* piekrīt, ka ar *FRAND* nosacījumiem noteikta licences maksa ir atbilstoša un taisnīga kompensācija par minētā patenta citu personu veiktu izmantošanu.

61. Līdzīgi *Huawei*, *ZTE*, Nīderlandes un Portugāles valdību, kā arī Komisijas apsvērumiem es uzskatu, ka, piemērojot pastāvīgo judikatūru, ar intelektuālā īpašuma tiesībām saistītu ekskluzīvu tiesību izmantošana, proti, šajā gadījumā, tiesības celt prasību par pārkāpuma pārtraukšanu patenttiesību pārkāpuma gadījumā nevar būt pašas par sevi dominējošā stāvokļa ļaunprātīgu izmantošana [32]. Patiešām šīs tiesības patenta īpašniekam ir būtisks līdzeklis [33], kā aizstāvēt savu intelektuālo īpašumu, kura aizsardzība ir īpaši atzīta Hartas 17. panta 2. punktā [34].

62. No iepriekš minētā izriet, ka tiesību ierobežojums uzsākt šādas darbības ir uzskatāms par būtisku intelektuālā īpašuma ierobežojumu un tādējādi ir pieļaujams tikai ārkārtas un precīzi definētos apstākļos.

63. Tomēr intelektuālā īpašuma tiesības nav absolūtas tiesības. Tādējādi, nepieminot tiesību ļaunprātīgu izmantošanu, Direktīvas 2004/48 preambulas 12. apsvēruma ir precizēts, ka "Šī direktīva neietekmē konkurences noteikumu piemērošanu un jo īpaši [LESD 101.] un [LESD 102.] panta konkurences noteikumu piemērošanu. Šajā direktīvā paredzētie pasākumi nav izmantojami nepamatotai konkurences ierobežošanai pretrunā ar Līgumu". No tā izriet, ka tiesības celt prasību par pārkāpuma pārtraukšanu, lai aizsargātu intelektuālo īpašumu, nav absolūtas un neatņemamas tiesības un tās vispārējās interesēs jāsaskaņo ar LESD 101. un 102. pantā noteiktiem konkurences noteikumiem [35]. Minētās direktīvas 12. pants paredz, piemēram, ka attiecīgos gadījumos un pēc tās personas lūguma, uz ko attiecas šajā iedaļā paredzētais tiesiskās aizsardzības līdzeklis, kompetentās tiesu iestādes tā vietā, lai piemērotu tiesiskās aizsardzības līdzekli, var likt izmaksāt finansiālu kompensāciju intelektuālā īpašuma tiesību turētājam. Tādējādi tiesību ierobežojumi celt prasības par pārkāpumu un šo tiesību aizvietošana ar finansiālu kompensāciju ir skaidri norādītas minētajā direktīvā [36].

64. Turklāt intelektuālā īpašuma tiesību turētājs pats var ierobežot veidu, kā viņš tās īstenos.

31 — Kā to savos apsvērumos norādīja Komisija.

32 — Pēc analoģijas skat. spriedumus *Volvo* (238/87, EU:C:1988:477, 8. punkts); *RTE* un *ITP*/Komisija (C-241/91 P un C-242/91 P, EU:C:1995:98, 33. punkts), kā arī *IMS Health* (C-418/01, EU:C:2004:257, 34. punkts).

33 — Saskaņā ar pastāvīgo judikatūru patenta galvenais mērķis ir nodrošināt tā īpašniekam nolūkā atlīdzināt par izgudrotāja ieguldīto radošo darbu, ekskluzīvas tiesības izmantot izgudrojumu rūpniecisku preču ražošanā un tirdzniecībā, vai nu tieši, vai arī piešķirot licences trešajām personām, kā arī *tiesības iebilst pret jebkuru pārkāpuma darbību*. (skat. spriedumus *Centrafarm* un *de Peijper* 15/74, EU:C:1974:114, 9. punkts, kā arī *Football Association Premier League* u.c. C-403/08 un C-429/08, EU:C:2011:631, 107. punkts).

34 — Šāda iespēja ir arī vispārējs profilakses pasākums, jo tas attur no pārkāpumiem.

35 — Pēc analoģijas skat. 105. punktu ģenerāladvokāta G. Kosmas [*G. Cosmas*] secinājumos lietā *Masterfoods* un *HB* (C-344/98, EU:C:2000:249), kuros viņš norāda, ka "mēs neapstrīdam, ka [LESD 101. un 102.] pants ieņem svarīgu vietu Kopienas juridiskajā sistēmā un kalpo vispārējām interesēm nodrošināt netraucētu konkurenci. Tāpēc ir saprotams, ka tiesības uz īpašumu ir pakļautas ierobežojumiem saskaņā ar [LESD 101.] un [LESD 102.] pantu, ciktāl tie ir nepieciešami, lai saglabātu konkurenci".

36 — Skat. arī Direktīvas 2004/48 3. panta 2. punktu, kas paredz "šie pasākumi, kārtība un aizsardzības līdzekļi ir arī efektīvi, proporcionāli un preventīvi, un tos piemēro tā, lai izvairītos no šķēršļu radīšanas likumīgai tirdzniecībai un nodrošinātu, ka tos neizmanto ļaunprātīgi.". Ļaunprātīgas izmantošanas jēdziens nav definēts Direktīvā 2004/48. Es tomēr uzskatu, ka šis jēdziens ietver, bet neaprobežojas vienīgi ar LESD 101. un 102. panta pārkāpumu. Skat. arī vienošanās par intelektuālā īpašuma tiesību aspektiem 8. panta 2. punktu, kas attiecas uz tirdzniecību (*ADPIC*), kas nosaka, ka "atbilstoši pasākumi, ar nosacījumu, ka tie ir saderīgi ar minētās vienošanās tiesību normām, var būt nepieciešami, lai izvairītos no intelektuālā īpašuma tiesību ļaunprātīgas izmantošanas, ko īsteno tiesību turētāji vai atsaukšanos uz tādu praksi, kas nepamatoti ierobežo tirdzniecību vai nelabvēlīgi ietekmē starptautisku tehnoloģiju apmaiņu".

65. Šajā sakarā es uzskatu, ka apņemšanās *Huawei* pamatlietā izsniegt trešajām personām licences ar *FRAND* nosacījumiem daļēji līdzinās "atklātajai licencei" [37]. Atšķirībā no obligātajām licencēm, kuras ir noteiktas ar likumu [38], patenta īpašnieks var pats atļaut trešajām personām izmantot sava patenta doktrīnu ar noteiktiem nosacījumiem. Es norādu, ka atklātās licences gadījumā patenta licences īpašniek nevar principā iebilst pret tiesiskās aizsardzības līdzekli [39].

2) Tiesības uz taisnīgu tiesu

66. Tiesības uz taisnīgu tiesu un iespēja savas tiesības aizstāvēt tiesā ir atzītas Hartas 47. pantā. Sprieduma *ZZ* (C-300/11, EU:C:2013:363) 51. punktā Tiesa tomēr nosprieda, ka Hartas 52. panta 1. punktā ir pieļauti 47. pantā garantēto tiesību ierobežojumi, uzsverot, ka, ņemot vērā Hartas 47. pantā noteikto pamattiesību nozīmīgumu, jāņem vērā, ka Hartas 52. panta 1. punktā ir noteikts, ka paredzot jebkuru ierobežojumu [40] ir jārespektē attiecīgo pamattiesību būtība, un turklāt pieprasīts, lai, ievērojot samērīguma principu, tas būtu nepieciešams un patiešām atbilstu vispārējas nozīmes mērķiem, ko atzinusi Savienība [41].

67. Tomēr, neskatoties uz to, ka Harta nerada hierarhiju starp tajā atzītajām pamattiesībām, izņemot cilvēka cieņu, kas ir neaizskarama [42] bez atkāpēm, prasības celšana par pārkāpuma pārtraukšanu var būt dominējošā stāvokļa ļaunprātīga izmantošana tikai ārkārtas apstākļos, ņemot vērā tiesību uz taisnīgu tiesu nozīmīgumu.

3) Darījumdarbības brīvība un neizkropļota konkurence

68. No pastāvīgās judikatūras izriet, ka saskaņā ar pastāvīgo judikatūru ļaunprātīgas izmantošanas jēdziens ir objektīvs jēdziens, kurš ietver dominējošā stāvoklī esoša uzņēmuma rīcību, kas var ietekmēt struktūru tirgū, kurā tieši attiecīgā uzņēmuma klātbūtnes dēļ konkurence jau ir pavājinājusies, un kas, izmantojot līdzekļus, kuri atšķiras no tiem, kas pastāv normālas preču un pakalpojumu konkurences apstākļos uz uzņēmēju sniegto pakalpojumu pamata, apgrūtina joprojām tirgū esošā konkurences līmeņa saglabāšanu vai šīs konkurences attīstību [43].

69. *Huawei*, *ZTE*, Nīderlandes un Portugāles valdības, kā arī Komisija uzskata, ka dominējošā stāvokļa ļaunprātīgas izmantošanas konstatēšana pēc tam, kad celta prasība par pārkāpuma pārtraukšanu, pieļauj, piemērojot pastāvīgo judikatūru, ka pastāv "ārkārtas apstākļi" [44]. Es norādu, ka "no šīs judikatūras izriet, ka, lai intelektuālā īpašuma tiesību turētāja atteikumu izsniegt tādu licenci šā īpašuma

37 — Pēc analoģijas skat. arī Eiropas Parlamenta un Padomes 2012. gada 17. decembra Regulu (ES) Nr. 1257/2012, ar ko īsteno ciešāku sadarbību attiecībā uz vienotas patenta aizsardzības izveidi (OV L 361, 1. lpp.), kuras 8. pants "Atklātā licence", paredz:
"1. Vienota spēka Eiropas patenta īpašnieks var EPI iesniegt paziņojumu par to, ka īpašnieks ir gatavs piešķirt izgudrojuma izmantošanas tiesības kā licenci jebkurai personai par piemērotu atlīdzību.
2. Saskaņā ar šo regulu iegūta licence uzskatāma par līgumisku licenci.
Skat. arī Vācijas Patentu likuma (*Patentgesetz*) 23. pantu un Apvienotās Karalistes 1997. gada Likuma par patentiem (*UK Patent Act 1977*) 46. sadaļu.

38 — Skat., piemēram, minētā Likuma par patentiem 24. pantu.

39 — Šajā ziņā skat. spriedumu *Allen & Hanburys*(434/85, EU:C:1988:109, 4. punkts), kurā izskaidrota Apvienotās Karalistes 1977. gada Likuma par patentiem 46. sadaļas piemērošana.

40 — Es arī norādu, ka procesuālie noteikumi katrā dalībvalstī nosaka tiesības uz taisnīgu tiesu. Pietiek atcerēties noteikumus par termiņiem attiecībā uz apelāciju iesniegšanu (noteikumi par noilgumu), noteikumus par procentiem (*locus standi*) un noteikumus par maldinošiem pieteikuma iesniedzējiem.

41 — Hartas 52. panta 1. punktu piemēro arī intelektuālajam īpašumam, kura aizsardzība ir noteikta Hartas 17. panta 2. punktā. Pēc analoģijas skat. spriedumu *Hauer* (44/79, EU:C:1979:290, 17.–30. punkts).

42 — Skat. Hartas 1. pantu.

43 — Spriedums *AstraZeneca*/Komisija (EU:C:2012:770, 74. punkts un tajā minētā judikatūra).

44 — Spriedumi *RTE* un *ITP/Komisija* (EU:C:1995:98, 53.–56. punkts) (atteikums izsniegt licenci autortiesību jomā), kā arī *IMS Health* (EU:C:2004:257, 35. un 36. punkts) (atteikums piešķirt moduļu struktūras lietošanas licenci, ko aizsargā intelektuālā īpašuma tiesības). Skat. arī spriedumu *Bronner* (C-7/97, EU:C:1998:569, 39.–40. punkts) (preses uzņēmuma atteikums iekļaut konkurentu laikrakstu izplatīšanu savā laikrakstu piegādes mājās sistēmā).

izmantošanai, kas ir būtiski nepieciešama noteikta uzņēmuma darbībai, uzskatītu par ļaunprātīgu izmantošanu, pietiek konstatēt trīs kumulatīvus nosacījumus – ka atteikums aptur jauna produkta ieviešanu, kuram ir potenciāls patērētāju pieprasījums, ka šāds atteikums ir nepamatots un ka tas ir vērsts uz jebkādas konkurences novēršanu pakārtotajā tirgū”[45].

70. Ir tiesa, kā to norāda *Huawei*, ka minētā judikatūra balstās uz faktiskajām situācijām, kuras nav tieši salīdzināmas ar situāciju pamatlietā. Ir skaidrs, ka tāpat kā lietās, kas ir šīs judikatūras pamatā, strīdīgā patenta licence ir būtiska, lai ražotu preces un nodrošinātu pakalpojumus, kas atbilst *LTE* standartam. Tomēr atšķirībā no šiem gadījumiem, kas attiecas uz atteikumu izsniegt intelektuālā īpašuma tiesību izmantošanas licences, *Huawei* paziņoja[46] strīdīgo patentu *ETSI* un brīvprātīgi apņēmās izsniegt trešajām personām licences uz šo patentu ar *FRAND* nosacījumiem, ko pirmajā acu uzmetienā nevar pielīdzināt tādam atteikumam, kādi ir paredzēti šo secinājumu 44. zemsvītras piezīmē minētajā judikatūrā. Attiecīgi minētā judikatūra ir tikai daļēji piemērojama pamatlietā, kurā viss būs atkarīgs no tā, kādā veidā *Huawei* ievēroja savas saistības pret *ETSI* attiecībā uz strīdīgo patentu izsniegt licences ar *FRAND* nosacījumiem.

71. Šajā ziņā es norādu, ka *Huawei* veiktā šā patenta paziņošana *ETSI* un tā saistības ir ietekmējušas standartizācijas procedūras norisi un paša standarta saturu[47]. Patiešām strīdīgā patenta doktrīnas iekļaušana *LTE* standartā un licences nozīmīgums, kas no tā izriet, rada atkarības attiecības starp standarta patenta īpašnieku un uzņēmumiem, kas ražo šis standartam atbilstošas preces un pakalpojumus. Šāda tehnoloģiska atkarība rada ekonomisku atkarību.

72. Sprieduma *Volvo* (EU:C:1988:477) 9. punktā Tiesa nosprieda, ka “īpašnieka ekskluzīvu tiesību izmantošana attiecībā uz automašīnas modeļa virsbūves elementiem var tikt aizliegta ar [LESD 102.] pantu, ja tas izraisa uzņēmuma, kas atrodas dominējošā stāvoklī, noteiktu ļaunprātīgu rīcību, piemēram, atteikumu piegādāt rezerves daļas individuālām remontdarbnīcām, nesamērīgi augstu rezerves daļu cenu noteikšanu vai arī lēmumu konkrētam modelim vairāk neražot rezerves daļas, lai gan apritē vēl ir daudz šāda modeļa automašīnu, ar nosacījumu, ka šāda rīcība var ietekmēt tirdzniecību starp dalībvalstīm”.

73. Manuprāt, Tiesas sniegtos pierādījumus šajā spriedumā par rīcību, kas var veidot dominējošā stāvokļa ļaunprātīgu izmantošanu raksturo, pirmkārt, atkarības attiecības starp intelektuālā īpašuma īpašnieku dominējošā stāvoklī un citiem uzņēmumiem, un, otrkārt, šādas pozīcijas ļaunprātīga izmantošana, ko veic minētais īpašnieks, izmantojot līdzekļus, kas atšķiras no tiem, kas regulē parastu konkurenci[48].

74. Šādos apstākļos, kurus raksturo, pirmkārt, patenttiesību pārkāpēja tehnoloģiska atkarība pēc patenta doktrīnas iekļaušanas standartā un, otrkārt, standarta patenta īpašnieka netaisna vai nepamatota rīcība[49], kas ir pretrunā tā saistībām izsniegt licences ar *FRAND* nosacījumiem, pret patenttiesību pārkāpēju, kurš būtu objektīvi izrādījis gatavību, vēlmi un spējas noslēgt šādu licences

45 — Spriedums *IMS Health* (EU:C:2004:257, 38. punkts).

46 — Skat. *ETSI* politikas par intelektuālo īpašumu 4. panta 1. punktu.

47 — It īpaši skat. *ETSI* politikas par intelektuālo īpašumu 3., 4., 6. un 8. pantu.

48 — Skat. arī spriedumu lietā *United Brands* un *United Brands Continentaal*/Komisija (EU:C:1978:22, 182. un 183. punkts).

49 — Jāatzīmē, ka standarta patenta īpašnieka rīcību nevar uzskatīt par netaisnu vai nepamatotu, ja tā ir objektīvi pamatota. Šajā sakarā es norādu, ka, ja standarta patenta īpašnieks nesaņem taisnīgu licences maksu pēc tam, kad tas uzņēmies saistības izsniegt licences ar *FRAND* nosacījumiem, tā spēja gūt peļņu no saviem ieguldījumi un tā stimuls ieguldīt citās tehnoloģijas, kā arī ieinteresētība izsniegt standarta patenta licences ar *FRAND* nosacījumiem un piedalīties standartizācijas procesā, būs ierobežota.

līgumu, prasības par pārkāpuma pārtraukšanu celšana ir vēršanās pie tāda līdzekļa, kas atšķiras no tiem, kas regulē parastu konkurenci [50], it īpaši nodarot kaitējumu patērētājiem un uzņēmumiem, kas ir iesaistīti standarta sagatavošanā, pieņemšanā un piemērošanā [51], un saskaņā ar LESD 102. pantu tā ir uzskatāma par dominējošā stāvokļa ļaunprātīgu izmantošanu.

75. Ir skaidrs, ka standartizācijas un saistību izsniegt licences par standarta patentu ar *FRAND* nosacījumiem kontekstā šādu dominējošā stāvokļa ļaunprātīgu izmantošanu var konstatēt tikai pēc standarta patenta īpašnieka un patenttiesību pārkāpēja rīcības izvērtēšanas.

E – *Piemērošana šajā lietā*

1) Par pirmo jautājumu

76. Ja Tiesai nav kompetences saskaņā ar LESD 267. pantu, lai šajā gadījumā piemērotu LESD 102. pantu, tā var tiesu iestāžu sadarbības ietvaros, ko nosaka minētais pants, pamatojoties uz lietas materiāliem, sniegt iesniedzējtiesai LESD 102. panta interpretācijas elementus, kas tai varētu būt noderīgi, izvērtējot konkrētos faktus, ko tā izskata [52].

77. Ir skaidrs, ka patenta izmantošana bez licences principā pārkāpj tā īpašnieka intelektuālo īpašumu un ka tam ir vairāki tiesību aizsardzības līdzekļi, piemērojot Direktīvu 2004/48, lai nodrošinātu savu tiesību ievērošanu, tostarp, prasības par pārkāpuma pārtraukšanu celšana. Šādos gadījumos patenttiesību pārkāpējam pirms pārkāpuma sākšanas ir jāuzsāk sarunas ar patenta īpašnieku, lai noslēgtu licences līgumu.

78. Pamatlieta no iepriekš minētā atšķiras tiktāl, ciktāl īpašnieks ir uzņēmies saistības pret standartizācijas organizāciju (kuras loceklis, tāpat kā iespējamais patenttiesību pārkāpējs, tas ir), izsniegt trešajām personām licenci ar *FRAND* nosacījumiem.

79. Līdzīgā gadījumā piemērojamas pamatnostādnes manuprāt ir šādas.

80. Ņemot vērā, ka patenttiesību pārkāpējs ir un paliek "spējīgs" noslēgt un ievērot licenci ar *FRAND* nosacījumiem, tostarp, samaksāt atbilstošu licences maksu, standarta patenta īpašniekam, ņemot vērā iesaistītās nozīmīgās intereses, ir jāveic daži konkrēti soļi, pirms tas ceļ prasību par pārkāpuma pārtraukšanu, lai pildītu savas saistības un ievērotu savu īpašo atbildību LESD 102. panta piemērošanā.

81. Tas ir vēl jo svarīgāk tāpēc, ka droši nav zināms, vai standarta patenta patenttiesību pārkāpējs tiešām zina, ka viņš izmanto patenta doktrīnu, kas ir vienlaikus derīga un nepieciešama standartam. Attiecībā uz *LTE* standartu, šķiet, vairāk nekā 4700 patenti ir paziņoti *ETSI* kā būtiski un nozīmīga šo patentu daļa varētu nebūt derīga vai būtiska šim standartam [53].

50 — Šie pasākumi varētu samazināt ieguldījumus tehnoloģijās, kas ir saistītas ar *LTE* standartu, un šim standartam atbilstošu preču un pakalpojumu pieejamību. Patiesi, ja standarta patenta licences nebūtu pieejamas ar *FRAND* nosacījumiem, uzņēmumi nebūtu ieinteresēti īstenot šo standartu, kas devalvētu standartizācijas procesu. Turklāt, ja standarta patenta īpašnieks pretēji *FRAND* saistībām izmanto prasības celšanu par pārkāpuma pārtraukšanu kā spiediena izdarīšanas līdzekli, lai paaugstinātu licences maksu, *LTE* standartam atbilstošu preču un pakalpojumu cenas netaisnīgi tiek netieši ietekmētas, nodarot kaitējumu šo preču un pakalpojumu patērētājiem.

51 — Skat. *ETSI* politikas par intelektuālo īpašumu 3. panta 1. punktu.

52 — Šajā ziņā skat. spriedumu *Ioannis Katsivardas – Nikolaos Tsitsikas* (C-160/09, EU:C:2010:293, 24. punkts).

53 — *Huawei* pats norāda, ka "standarta patenta lietotājam būtu jārīkojas saprātīgā laikā, kad tas iesniedz piedāvājumu par *FRAND* licenci vai apņemas ievērot tiesas vai šķīrējtiesas noteiktos nosacījumus. Ir pat daži viedokļi, ka tam pēc savas iniciatīvas ir jāiesniedz piedāvājums par *FRAND* licenci, vēl pirms standarta izmantošanas uzsākšanas. Tas tomēr telekomunikāciju nozarē šķiet nereāli saistībā ar lielo standarta patentu un šādu patentu īpašnieku skaitu, un neskaidrību par standarta patentu derīgumu un (iespējamiem) pārkāpumiem. Līdzīgā veidā vēl pirms izmantošanas uzsākšanas nav reāli pieprasīt standarta lietotājam, lai tas uzsāk sarunas attiecībā uz licence par visiem patentiem, kas paziņoti kā būtiski. Nevar sagaidīt no standarta lietotāja telekomunikāciju nozarē (un tas, starp citu, šajā nozarē nav ierasts), lai tas pirms sarunu sākšanas par šā patenta licenci izvērtē katru patentu, kas paziņots kā nepieciešams, un izsniedz juridiski saistošu deklarāciju par katru nepieciešamo patentu un katram šāda patenta īpašniekam, pirms sākt izmantot standartu. Tas būtu ļoti smags administratīvais un finanšu slogs un vienlaikus milzīgs laika ieguldījums, tādējādi standarta izmantošana faktiski nebūtu iespējama".

82. Tādējādi ir iespējams, ka tāds liels telekomunikāciju uzņēmums kā *ZTE* nevarēja iepriekš pārbaudīt visu patentu, kas atbilst *LTE* standartam un ir paziņoti *ETSI*, derīgumu un būtisko raksturu. Būtu arī jāņem vērā fakts, ka telekomunikāciju nozare atrodas nemitīgā attīstībā un ka uzņēmumiem (tostarp iespējamiem pārkāpējiem) ir jāreaģē ātri, lai pārdotu savas preces un pakalpojumus. Tādējādi man nešķiet nepamatoti, ka standarta patenta licences ar *FRAND* nosacījumiem līgums tiek apspriests un noslēgts *ex post*, proti, pēc tam, kad uzsākta šā patenta doktrīnas izmantošana.

83. Kādi būtu soļi, kas saskaņā ar iepriekš minēto būtu jāveic standarta patenta īpašniekam pirms tas ceļ prasību par pārkāpuma pārtraukšanu [54], lai ļaunprātīgi neizmantotu savu dominējošo stāvokli?

84. Pirmkārt, viņam, ja vien nav konstatēts, ka iespējamais patenttiesību pārkāpējs par to ir pilnībā informēts, viņam tas jābrīdina rakstveidā un sniedzot attiecīgā pārkāpuma pamatojumu, precizējot attiecīgo standarta patentu un to, kādā veidā to ir pārkāpis patenttiesību pārkāpējs. Šāda pieeja tam neuzliek pārmērīgu slogu, jo tas būtu nepieciešams jebkurā gadījumā, lai pamatotu prasību par pārkāpumu.

85. Otrkārt, viņam jebkurā gadījumā ir jāiesniedz iespējamajam patenttiesību pārkāpējam rakstveida piedāvājums par licenci ar *FRAND* nosacījumiem, kam jāietver visi nosacījumi, kas parasti ietverti attiecīgās nozares licencē, it īpaši precīza licences maksas summa un tās aprēķināšanas veids

86. Šāda prasība nav nesamērīga, jo standarta patenta īpašnieks šādā veidā brīvprātīgi ir apņēmies gūt peļņu par savu intelektuālo īpašumu, tādējādi brīvprātīgi ierobežojot savu ekskluzīvo tiesību izmantošanu. Tāpat ir pamatoti sagaidīt, ka tas sagatavo un izstrādā šādu piedāvājums kopš patenta saņemšanas un saistību uzņemšanās izsniegt licences ar *FRAND* nosacījumiem. Turklāt, tā kā šādas standarta patenta īpašnieka saistības ietver pienākumu izslēgt diskrimināciju starp licences turētājiem, viņam vienīgajam ir pieejama vajadzīgā informācija, lai nodrošinātu šo saistību izpildi, it īpaši, ja viņš jau ir noslēdzis citas licences.

87. Kolīdz šie pasākumi ir veikti, kādi ir iespējamā patenttiesību pārkāpēja pienākumi?

88. Viņam jāatbild uz standarta patenta īpašnieka piedāvājumu rūpīgi un nopietni. Ja viņš to nepieņem, viņam standarta patenta īpašniekam nekavējoties ir jāiesniedz savs pamatots rakstveida piedāvājums attiecībā uz noteikumiem, kuriem viņš nepiekrīt. Kā iesniedzējtiesa to norādīja, prasības par pārkāpuma pārtraukšanu celšana nebūtu dominējošā stāvokļa ļaunprātīga izmantošana, ja patenttiesību pārkāpēja rīcība bija tikai taktiska un/vai novēlota un/vai nenopietna rīcība.

89. Termiņš piedāvājuma un pret piedāvājuma apmaiņai, kā arī sarunu ilgums [55] ir jāizvērtē, ņemot vērā "uzņēmējdarbības logu", kas ir standarta patenta īpašniekam, lai tas gūtu peļņu par savu patentu attiecīgajā nozarē.

54 — Iesniedzējtiesas pirmais jautājums īpaši attiecas uz prasību par pārkāpuma pārtraukšanu.

55 — Kas ir jāuzsāk (un jānoslēdz) bez kavēšanās, jo patenttiesību pārkāpējs (nemaksājot) izmanto standarta patenta doktrīnu.

90. Iesniedzējtiesai ir jāpārbauda, vai un kādā mērā *Huawei* un *ZTE* rīcība iekļaujas iepriekš minētajās pamatnostādnēs. Es pievienošu dažus komentārus, atzīmējot, ka no iesniedzējtiesas nolēmuma skaidri neizriet kontaktu starp *Huawei* un *ZTE* norise un tiešs saturs. Turklāt savos apsvērumos Tiesā, *Huawei*[56] un *ZTE*[57] par to sniedz ļoti atšķirīgu, pat, pretrunīgu aprakstu.

91. Jebkurā gadījumā, no iesniedzējtiesas nolēmuma izriet, ka pārrunu laikā ar *ZTE* starp 2010. gada novembri un 2011. gada marta beigām[58], *Huawei* norādīja summu, ko tā uzskatīja par atbilstošu attiecībā uz licences maksu. Iesniedzējtiesai ir jāizvērtē šā *Huawei* "piedāvājuma"[59] saturs un vai tas atbilst nosacījumi un pieņēmumiem, kas izklāstīti šo secinājumu 84. un 85. punktā.

92. Turklāt iesniedzējtiesai ir jāpārbauda, vai, pamatojoties uz *Huawei piedāvāto* licences maksu un *ZTE* sniegto atbildi, reāli pastāvēja iespēja vienoties par *FRAND* nosacījumiem. Šajā sakarā es uzskatu, ka iesniedzējtiesai ir jāizvērtē *ZTE* piedāvājums par savstarpēju licenču koncesiju[60] un, vai licences maksa EUR 50 apmērā bija atbilstoša šajā gadījumā, kā arī atbilda nosacījumiem un pieņēmumiem, kas izklāstīti šo secinājumu 88. punktā.

93. Turklāt, ja sarunas netiek uzsāktas vai nav veiksmīgas, iespējamā patenttiesību pārkāpēja rīcību nevar uzskatīt par novēlotu vai nenopietnu, ja viņš pieprasa, lai šos nosacījumus nosaka tiesa vai šķīrējtiesa. Šajā gadījumā ir likumīgi, ka standarta patenta īpašnieks pieprasa patenttiesību pārkāpējam vai nu iemaksāt bankas garantiju par licences maksu[61], vai iemaksāt depozītu[62] tiesā vai šķīrējtiesā par standarta patenta izmantošanu pagātnē un nākotnē.

94. Tā pat būtu, ja sarunu laikā patenttiesību pārkāpējs paturētu sev tiesības pēc licences līguma noslēgšanas apstrīdēt tiesā vai šķīrējtiesā, pirmkārt, šī patenta derīgumu, un, otrkārt, tādas darbības likumību, ko viņš darījis vai darīs attiecībā uz patenta doktrīnu, vai pat, ka šāda darbība ir bijusi.

56 — *Huawei* apgalvo, ka 2010. gada novembrī ir informējusi *ZTE* par to, "ka tas izmanto dažādus *LTE* patentus, kuru īpašnieks ir *Huawei*, un piedāvāja noslēgt licences līgumu ar [*FRAND*] nosacījumiem. *ZTE* atbildēja, ka *Huawei* pats pārkāpj viņa patentus un pieprasīja noslēgt savstarpēju licenču koncesiju, bez licences maksas. Tomēr faktiski *ZTE* attiecīgajā tehnoloģijas nozarē nebija neviena derīgi izsniegta patenta, kas varētu ieinteresēt *Huawei*. [..] 2010. gada decembrī *Huawei* iesniedza *ZTE* [..] sarakstu ar saviem visvairāk skartajiem patentiem un piedāvāja izsniegt licenci par šo patentu portfeli. Visbeidzot *ZTE* iesniedza, vēlāk nekā bija paredzēts, sarakstu ar saviem patentiem, kas it kā būtu skarti. Dažādu sarunu laikā starp ieinteresētajām personām *ZTE* paziņoja par savu principiālo nostāju, saskaņā ar kuru būtu pieņemama vienīgi savstarpēja licenču koncesija bez maksas [..] 2011. gada martā *Huawei* iesniedza *ZTE* citu licences piedāvājumu. Arī šo piedāvājumu *ZTE*, nemainot savu nostāju, noraidīja. *ZTE* neiesniedza pretpiedāvājumu, lai vienotos par licenci ar taisnīgiem, saprātīgiem un nediskriminējošiem nosacījumiem attiecībā uz vienu vai otru *Huawei* patentu. [.] 2011. gada aprīlī pēc pieciem neauglīgu pārrunu mēnešiem *Huawei* nolēma celt prasību tiesā".

57 — *ZTE* uzskata, ka "laikā no 2010. gada novembra līdz 2011. gada martam [*Huawei*] izteica vispārīgas prasības attiecībā uz samaksāto licences maksu. Tas nesniedza konkrētus priekšlikumus par līgumu, nedz pamatoja savas prasības. Kā daļu no šiem kontaktiem [*Huawei*] iesniedza [*ZTE*] sarakstu ar 450 patentiem (kas pieder 130 patentu ģimenēm), kas tika paziņoti kā nepieciešami dažādu standartu īstenošanai [..]. Neskatoties uz vairākiem prasījumiem šajā sakarā, [*Huawei*] atteicās atbalstīt šo apgalvojumu par izmantošanas "logiem" lietās par patentiem, kurās tika sasaistītas tiesības un specifikācijas, un sniedzot [*Huawei*] apgalvojumu novērtējumu". *ZTE* piebilst, ka "[*Huawei*] kontaktu no 2010. gada novembra līdz 2011. gada martam laikā pieprasīja saistītu licenci, par kuru [*ZTE*] būtu bijis jāsamaksā [*Huawei*], lai kompensētu starpību starp vērtību portfeļiem, neto licences maksu 1,8 %. apmērā Šāda prasība acīmredzami ietver pārmērīgi augstu licences maksu". Turklāt *ZTE* apgalvo, ka "ir piedāvājis [*Huawei*] tam samaksāt [licences maksu 0,0022 % apmērā no aprēķinātā strīdīgā patenta], pamatojoties uz vispārpieņemtu metodi [..]." *ZTE* piebilst, ka "visā tiesvedības laikā [*Huawei*] nevienā pašā brīdī nav piedāvājis konkrētu pretpiedāvājumu. Tas turpināja kritizēt [*ZTE*] piedāvājumu kā nepietiekamu. It īpaši [*Huawei*] nevienā pašā brīdī nav norādījis strīdīgā patenta vērtību." "[*ZTE*] aprēķināju zaudējumu atlīdzību, pamatojoties uz 0,0022 % likmi [..], balstoties uz iepriekš gūtajiem ieņēmumiem par bāzes stacijām, kas ir saderīgas ar *LTE* standartu. Tā kā līdz attiecīgajam datumam tikai 35 eksperimentālas stacijas bija pārdotas, summa tika noteikta EUR 50 apmērā. Ja pārdoto staciju skaits pieaugs, tas palielinās arī zaudējumu atlīdzības summu".

58 — Skat. šo secinājumu 27. punktu.

59 — Šajā sakarā jāatceras, ka iesniedzējtiesa norādīja to, ka *Huawei* un *ZTE* "nav apmainījušies ar konkrētiem piedāvājumiem attiecībā uz licences līgumu". Skat. šo secinājumu 27. punktu.

60 — Skat. šo secinājumu 27. punktu.

61 — Ko noteiks tiesa vai šķīrējtiesa.

62 — Ko noteiks tiesa vai šķīrējtiesa.

95. Attiecībā uz standarta patenta derīgumu es uzskatu līdzīgi iesniedzējtiesai, *Huawei*, *ZTE* un Komisijai, ka sabiedrības interesēs iespējamajam patenttiesību pārkāpējam ir jābūt iespējai apstrīdēt pēc licences noslēgšanas standarta patenta derīgumu (ko izdarīja *ZTE*). Kā Komisija norādīja, kļūdaina patenta izsniegšana var radīt šķērsli likumīgas saimnieciskas darbības veikšanai. Turklāt, ja uzņēmumi, kas ražo standartam atbilstošas preces un pakalpojumus, nevar apstrīdēt patenta, kas ir atzīts par nepieciešamu standartam, derīgumu, *de facto* varētu būt neiespējami kontrolēt šā patenta derīgumu, jo citiem uzņēmumiem nebūtu intereses celt prasības šajā ziņā [63] .

96. Attiecībā uz patenta doktrīnas izmantošanu, uzņēmumiem, kas īsteno standartu, protams, nav jāmaksā par intelektuālo īpašumu, ko tie neizmanto [64]. No tā izriet, ka attiecīgais patenttiesību pārkāpējs var vēlāk apstrīdēt savu patenta doktrīnas izmantošanu un patenta būtisko raksturu attiecībā uz minēto standartu.

97. Ņemot vērā manas atbildes uz pirmo jautājumu, uzskatu, ka nav vajadzīgs atbildēt uz otro un trešo jautājumu.

2) Par ceturto jautājumu

98. Ceturtais jautājums ir balstīts uz pieņēmumu, kas izriet no *Bundesgerichtshof* sprieduma lietā *Orange-Book-Standard*, saskaņā ar kuru patenttiesību pārkāpējam jau pirms licences līguma noslēgšanas ir jāievēro saistības, kas uz viņu attieksies saskaņā ar nākotnes līgumu. Es uzskatu, ka šāda prasība nevar tikt uzspiesta standarta patenta izmantošanas gadījumā, ja patenta īpašnieks ir apņēmies izsniegt licences ar *FRAND* nosacījumiem. Tomēr, kā tas izriet no manas atbildes uz pirmo jautājumu, patenttiesību pārkāpējam ir objektīvi jāizrāda vēlme, gatavība un spēja noslēgt šādu licences līgums. Šādos apstākļos standarta patenta īpašnieks par sava patenta izmantošanu pagātnē un nākotnē var pieprasīt iemaksāt bankas garantiju par nākamo licences maksu vai iemaksāt depozītu.

3) Par piekto jautājumu

99. Ar šo jautājumu iesniedzējtiesa jautā Tiesai, vai standarta patenta īpašnieks izmanto savu dominējošo stāvokli ļaunprātīgi, ja tas ceļ prasību tiesā arī par pārējiem prasījumiem, kas izriet no patenttiesību pārkāpuma, proti, par norēķinu sniegšanu, preces atsaukšanu, zaudējumu atlīdzināšanu.

100. Ņemot vērā to, ka Direktīvas 2004/4810. pantā [65] noteiktie korektīvie pasākumi var ietvert šā standarta patenta patenttiesību pārkāpēja preču un pakalpojumu izņemšanu no tirgus, no 77. līdz 89. punktam un no 93. līdz 96. punktam norādītie apsvērumi par prasību par pārkāpuma pārtraukšanu ir *mutatis mutandis* piemērojami korektīviem pasākumiem, kas noteikti minētās direktīvas 10. pantā.

101. Tomēr es neredzu šķēršļus atbilstoši LESD 102. pantam celt prasību tiesā par norēķinu sniegšanu, kuras mērķis ir pārbaudīt standarta patenta doktrīnas patenttiesību pārkāpēja darbības, lai saņemtu *FRAND* licences maksu saskaņā ar šo patentu. Attiecīgajai tiesai ir jānodrošina, lai pasākums būtu pamatots un samērīgs.

63 — Patenta derīguma apstrīdēšana ir saistīta ar ievērojamām izmaksām. Tāpēc es uzskatu, ka vienīgi uzņēmumiem, kas izmanto patenta doktrīnu, ir interese apstrīdēt tā derīgumu, lai attiecīgi nemaksātu licences maksu. Ja uzņēmumiem, kas īsteno standartu un attiecīgi izmanto standarta patenta doktrīnu, nav tiesību apstrīdēt tā derīgumu, tie ne tikai riskē samaksāt noteikto licences maksu, bet, kā iesniedzējtiesa to norāda savā nolēmumā, "var būt neiespējami kontrolēt patentu, kas ir nepieciešami attiecīgam standartam (patenti, kas visiem attiecīgā tirgus dalībniekiem ir jāizmanto), derīgumu".

64 — Pēc analoģijas skat. spriedumu *Der Grüne Punkt – Duales System Deutschland/*Komisija (C-385/07 P, EU:C:2009:456, 141.–147. punkts).

65 — Šie pasākumi ietver preces izņemšanu no tirdzniecības aprites.

102. Visbeidzot, es uzskatu, ka prasība par zaudējumu atlīdzību par izmantošanas darbībām pagātnē, kas pārkāpj standarta patentu, nerada nekādu problēmu attiecībā uz LESD 102. panta piemērošanu. Ņemot vērā to, ka šāda prasība ir vērsta tikai uz to, lai kompensētu standarta patenta īpašnieku par viņa patenta iepriekšējiem pārkāpumiem, tā nerada, kā to norādīja Komisija, "nedz standartam atbilstošu preču izņemšanu no tirgus, nedz iespējamā licenciāta piekrišanu nelabvēlīgiem licences nosacījumiem par standarta patenta iepriekšēju izmantošanu".

VI – **Secinājumi**

103. Ņemot vērā iepriekš minētos apsvērumus, es iesaku Tiesai uz *Landgericht Düsseldorf* uzdotajiem prejudiciāliem jautājumiem atbildēt šādi:

1) standarta patenta īpašnieka, kurš pret standartizācijas organizāciju uzņēmies saistības izsniegt trešajām personām licenci ar *FRAND* nosacījumiem (*Fair, Reasonable and Non-Discriminatory*), proti, taisnīgiem, saprātīgiem un nediskriminējošiem nosacījumiem, celta prasība par korektīviem pasākumiem vai prasība par pārkāpuma pārtraukšanu pret patenttiesību pārkāpēju, attiecīgi piemērojot Eiropas Parlamenta un Padomes 2004. gada 29. aprīļa Direktīvas 2004/48/EK par intelektuālā īpašuma tiesību piemērošanu 10. un 11. pantu, kas var radīt šā patenta, kas ir būtisks standartam, patenttiesību pārkāpēja preču un pakalpojumu izņemšanu no tirgus, ir sava dominējošā stāvokļa ļaunprātīga izmantošana, piemērojot LESD 102. pantu, ja ir pierādīts, ka standarta patenta īpašnieks nav izpildījis savas saistības, lai gan patenttiesību pārkāpējs objektīvi izrādījis gatavību, vēlmi un spēju noslēgt šādu licences līgumu;

2) šo saistību ievērošana nozīmē to, ka pirms prasības par korektīviem pasākumiem vai pārkāpumu pārtraukšanu celšanas un, lai ļaunprātīgi neizmantotu savu dominējošo stāvokli, patenta īpašniekam, ja vien nav konstatēts, ka iespējamais patenttiesību pārkāpējs jau ir pilnībā informēts, tas ir jābrīdina rakstveidā, pamatojot attiecīgo pārkāpumu, precizējot attiecīgo standarta īstenošanai nepieciešamo patentu un to kādā veidā patenttiesību pārkāpējs to ir pārkāpis. Standarta īstenošanai nepieciešamā patenta īpašniekam katrā ziņā jāiesniedz iespējamajam patenttiesību pārkāpējam rakstveida piedāvājums par licenci ar *FRAND* nosacījumiem, kuram jāietver visi nosacījumi, ko parasti ietver attiecīgās nozares licencē, it īpaši, precīza licences maksas summa un tās aprēķina veids;

3) patenttiesību pārkāpējam rūpīgi un nopietni ir jāatbild uz šo piedāvājumu. Ja viņš nepieņem standarta īstenošanai nepieciešamā patenta īpašnieka piedāvājumu, viņam īsā laika posmā jāsniedz tam saprātīgs pretpiedāvājums par noteikumiem, kuriem viņš nepiekrīt. Prasības celšana par korektīviem pasākumiem vai pārkāpuma pārtraukšanu nav dominējošā stāvokļa ļaunprātīga izmantošana, ja patenttiesību pārkāpēja rīcība ir vienīgi taktiska un/vai novēlota un/vai nav nopietna rīcība;

4) ja sarunas netiek uzsāktas vai nav veiksmīgas, iespējamā patenttiesību pārkāpēja rīcību nevar uzskatīt par novēlotu vai nenopietnu, ja tas pieprasa, lai *FRAND* nosacījumus nosaka tiesa vai šķīrējtiesa. Šādā gadījumā standarta īstenošanai nepieciešamā īpašnieks var likumīgi prasīt patenttiesību pārkāpējam vai nu iemaksāt bankas garantiju par licenču maksu, vai arī iesniegt tiesā vai šķīrējtiesā depozītu par patenta izmantošanu pagātnē un nākotnē;

5) patenttiesību pārkāpēja rīcība arī nevarētu tikt uzskatīta par novēlotu vai nenopietnu sarunās par licenci ar *FRAND* nosacījumiem, ja tas pēc šāda licences līguma noslēgšanas sev rezervē tiesības apstrīdēt tiesā vai šķīrējtiesā šā patenta derīgumu, savas patenta doktrīnas izmantošanu un attiecīgā standarta īstenošanai nepieciešamā patenta būtisko raksturu;

6) standarta īstenošanai nepieciešamā patenta īpašnieka prasības celšana tiesā par norēķinu sniegšanu nav dominējošā stāvokļa ļaunprātīga izmantošana. Attiecīgajai tiesai ir jānodrošina, lai pasākums būtu pamatots un samērīgs;

7) standarta īstenošanai nepieciešamā patenta īpašnieka prasības celšana par zaudējumu atlīdzību par izmantošanas darbībām pagātnē, kuras vienīgais mērķis ir gūt atlīdzību par tā patenta iepriekšējiem pārkāpumiem, nav uzskatāma par dominējošā stāvokļa ļaunprātīgu izmantošanu.